

Innst. S. nr. 196

(1999-2000)

Innstilling fra utenrikskomiteen om Svalbard

St.meld. nr. 9 (1999-2000)

Til Stortinget

1. BAKGRUNN

Ved behandlingen av St.meld. nr. 22 (1994-1995) Miljøvern på Svalbard ba Stortinget regjeringen om å foreta en helhetlig vurdering av Svalbardsamfunnet der miljø, kulldrift og annen næringsvirksomhet, utenrikspolitiske og andre relevante forhold ble sett i sammenheng. I tillegg ble regjeringen i Dokument nr. 8:85 (1994-1995) bedt om å legge opp til en styringsmodell for Longyearbyen som gir befolkningen muligheter til demokratisk innflytelse i lokalsamfunnet i den helhetlige gjennomgangen av Svalbardsamfunnet Stortinget har bedt om.

Meldingen gir først en omfattende gjennomgang av mål og virkemidler i norsk Svalbard-politikk, utviklingen på Svalbard etter 1985, de juridiske rammer og administrasjonen av Svalbard. Deretter behandles miljøvern, næringsvirksomhet, forskning og høyere utdanning, redningsberedskap, sjøsikkerhet og kartlegging, helse- og tjenestetilbud, post- og teletjenester, kultur, idrett og media og, ikke minst, utvikling av lokalsamfunnet i Longyearbyen.

2. MÅL OG VIRKEMIDLER I NORSK SVALBARD-POLITIKK

Svalbardtraktaten av 9. februar 1920 gir Norge "den fulle og uinnskrenkede suverenitet" over Svalbard. Svalbardloven av 17. juli 1925 slår fast at "Svalbard er en del av kongeriket Norge". Utgangspunktet for norsk forvaltning av Svalbard er at Norge ikke bare har rett til å utøve myndighet innenfor de rammene traktaten setter, men også en plikt til å håndheve suvereniteten på en korrekt og troverdig måte. Dette er særlig viktig fordi Svalbardtraktaten gir borgere og selskaper fra de land som har tiltrådt traktaten lik rett til adgang og opphold og til å drive visse former for virksomhet. Norge har en selvsagt rett til å ivareta sine nasjonale interesser

på Svalbard, så lenge disse ikke er i strid med traktatens bestemmelser eller gjeldende folkerett for øvrig.

Meldingen fokuserer på de mål, prioriteringer og virkemidler som gjelder spesielt for Svalbard.

Målene for norsk Svalbard-politikk har ligget fast i lang tid, og er blant annet uttrykt i St.meld. nr. 40 (1985-1986) Svalbard:

"Regjeringens overordnede mål for Svalbardpolitikken er en konsekvent og fast håndhevelse av suvereniteten, korrekt overholdelse av Svalbardtraktaten og kontroll med at traktaten blir etterlevet, bevaring av ro og stabilitet i området, bevaring av områdets særegne villmarksnatur og opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen."

Siden 1985 har det skjedd en rask utvikling både lokalt på Svalbard og i de ytre rammebetingelsene for norsk Svalbard-politikk.

Etter Regjeringens oppfatning er det ikke grunn til å gjøre endringer i de overordnede prioriteringene i norsk Svalbard-politikk. Kontinuitet og konsekvens i Svalbard-politikken har vært en stabiliserende faktor og bidratt til å sikre en fredelig utvikling i området. Regjeringen konstaterer at det har vært bred politisk oppslutning om målene til nå, og legger vekt på at denne enigheten bevares.

Inn i neste århundre vil Regjeringen arbeide for å befeste norsk suverenitet over Svalbard ytterligere, og sikre livskraftig norsk bosetning av høy kvalitet på øygruppen. Regjeringen vil fremme internasjonalt samarbeid og motvirke spenning. All næringsvirksomhet, ressursutnyttning og forskning må skje innenfor de rammer som hensynet til bevaring av Svalbards naturmiljø og kulturminner setter.

Historisk sett har sentrale myndigheter hatt en overordnet og direkte kontroll med det meste av norsk virksomhet på øygruppen etter 1920. Som følge av næringsutviklingen på 1990-tallet, er det kommet inn en rekke private aktører, som det verken er ønskelig

eller hensiktsmessig å styre direkte gjennom statlig eierskap.

Staten foretar årlig økonomiske overføringer til Svalbard. Norske myndigheter bør fortsatt ha et sterkt engasjement og tilsvarende styringsmuligheter.

Myndighetenes viktigste virkemidler i Svalbard-politikken er lover og forskrifter, lokal og sentral administrasjon, finansieringsmekanismer og økonomiske støtteordninger for offentlig og privat virksomhet og utøvelse av statens interesser som grunneier og eier av selskaper på Svalbard. I tillegg har myndighetene direkte og indirekte styringsmuligheter overfor annen virksomhet.

Norsk privatrett, strafferett og prosessrett gjelder uavkortet på Svalbard. Andre lover gjelder bare når dette er spesielt angitt, eventuelt med nødvendige tilpasninger. Lov om Svalbard av 17. juli 1925 gir Kongen adgang til å fastsette forskrifter på en rekke forvaltningsområder.

Det sentrale og lokale forvaltningsapparatet spiller en viktig rolle i gjennomføringen av norsk Svalbard-politikk. I løpet av 1990-tallet er forvaltningsapparatet for Svalbard blitt mer spesialisert, både lokalt og sentralt.

I løpet av de senere årene er det stilt strengere krav til kostnadseffektiv drift i statlig virksomhet, og dette har gitt gode resultater. På den annen side har de statlige investeringene og andre støtteformer økt i omfang, slik at statens samlede utgifter har vokst gjennom perioden.

Overføringene til Svalbard bør ikke øke ut over dagens nivå, og det er et mål for Regjeringen at de reduseres på sikt.

Staten eier ca. 95 pst. av all grunn på Svalbard. Som største grunneier har staten gode muligheter til å regulere virksomhet på øygruppen, innenfor de rammene Svalbardtraktaten og Bergverksordningen setter. Grunneier er arealplanansvarlig, og arealplanlegging er blant de viktigste virkemidlene i bosetningene.

Som aksjeeier kontrollerer staten Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK), Kings Bay AS, Bjørnøen AS og Svalbard Samfunnsdrift AS med datterselskaper.

I de senere årene har staten bidratt med betydelige midler til forskning og høyere utdanning, ikke minst knyttet til vitenskapelig infrastruktur.

Ved inngangen til et nytt århundre kan det slås fast at norsk suverenitet på øygruppen aldri har stått sterkere. Grunnlaget for stabil norsk virksomhet og bosetning er bedre enn noen gang. Kvaliteten på infrastruktur og tjenestetilbud i de norske bosetningene har nådd et meget høyt nivå. Forholdet til de utenlandske aktørene på Svalbard er preget av åpenhet og godt samarbeid, og det utenrikspolitiske klimaet har vært gunstig gjennom hele 1990-tallet.

Det er naturligvis i Norges interesse å konsolidere denne situasjonen i årene fremover. Dette fordrer imidlertid en aktiv norsk Svalbard-politikk, som er tilpassningsdyktig i forhold til nye utfordringer og endringer i rammebetingelsene, men som samtidig er kjennetegnet av fasthet og langsiktig tenkning. Regjeringen leg-

ger stor vekt på å bevare enigheten om hovedlinjene i norsk Svalbard-politikk.

Regjeringen vil peke på tre hovedutfordringer som den norske Svalbard-politikken står overfor.

Den første utfordringen knytter seg til den geopolitiske situasjonen. Det vil være av avgjørende betydning å bevare ro og stabilitet på Svalbard og i nordområdene generelt.

Den andre hovedutfordringen er å styrke vernet av Svalbards unike naturmiljø og kulturminner.

Den tredje utfordringen er å sikre en fornuftig og god samfunnsutvikling på Svalbard, først og fremst i Longyearbyen.

3. HOVEDTREKK I UTVIKLINGEN PÅ SVALBARD ETTER 1985

I løpet av de årene som har gått siden St.meld. nr. 40 (1985-1986) Svalbard, har det skjedd omfattende endringer på Svalbard, både i de lokale samfunnsstrukturene og i de ytre rammebetingelsene for norsk Svalbard-politikk. Endringene er dels et resultat av bevisst politikk og tiltak fra norske myndigheters side, dels en følge av internasjonale prosesser med geopolitiske konsekvenser.

Lokalt på øygruppen kan hovedtrekkene i utviklingen skisseres på denne måten:

- En sterk utbygging av infrastruktur og tjenestetilbud i Longyearbyen og Ny-Ålesund.
- En økende differensiering og privatisering av næringsvirksomheten, særlig i Longyearbyen. Reiselivsnæringen er blitt en betydelig direkte og indirekte sysselsettingsfaktor.
- Forskning og høyere utdanning har hatt en rask og sterk vekst. Antall nasjoner representert (på Svalbard) har økt.
- Industriell virksomhet har minket i omfang. Dette gjelder både i de norske og i de russiske samfunnene på Svalbard.
- Norske myndigheter har styrket suverenitetshåndhevelsen og økt nærværet i det russiske lokalsamfunnet. Samarbeidsforholdene er vesentlig bedret.
- Den lokale miljøforvaltningen på Svalbard har blitt betydelig styrket.
- Forvaltningen er gradvis styrket og modernisert.

De viktigste endringene i ytre rammebetingelser er disse:

- Avspenningspolitikken i andre halvdel av 1980-tallet og oppløsningen av Sovjetunionen i 1991 har skapt nye forutsetninger for samarbeid i nordområdene. Det militære aktivitetsnivået er redusert, og parallelt har det regionale og nasjonale samarbeidet i Arktis økt. Det har vært en jevnt stigende internasjonal interesse for Svalbard i perioden.

- Den økonomiske krisen i 1990-årene har ført til at Russland har trappet ned virksomheten både i egne arktiske områder og på Svalbard. Samtidig har landet åpnet for internasjonal deltakelse i ressursutnyttning på eget territorium og i den økonomiske sonen i Barentshavet. Den industrielle aktiviteten i disse områdene utvikler seg raskt.

4. JURIDISKE RAMMER

Norsk suverenitet over Svalbard ble anerkjent ("recognized") i Svalbardtraktaten av 9. februar 1920. Svalbardtraktaten omfatter alle øyer mellom 10° og 35° østlig lengde og 74° og 81° nordlig bredde, og gjelder for landterritoriet, indre farvann og sjøterritoriet på ca. 4 nautiske mil.

Traktaten trådte i kraft 14. august 1925. Gjennom svalbardloven av 17. juli 1925 er øygruppen inkorporert som en del av Kongeriket Norge.

Effektiv myndighetsutøvelse over lang tid, kombinert med at norsk suverenitet ikke er blitt bestridt av andre stater, utgjør et selvstendig folkerettslig grunnlag for norsk suverenitet over området.

Det er et akseptert folkerettslig prinsipp for traktatfortolkning at vesentlige begrensninger av suvereniteten over landterritorium forutsetter en klar traktatmessig hjemmel. Traktatens artikkel 1 gir Norge den fulle og uinnskrenkede suverenitet over øygruppen, og traktaten gir ikke grunnlag for noen generell innskrenkning av Norges suverenitet.

Svalbardtraktaten medfører visse nærmere angitte begrensninger for norsk myndighetsutøvelse.

Bestemmelser om ikke-diskriminering finnes i artikkel 2 om lik rett til fiske og jakt på Svalbard, artikkel 3 om lik rett til adgang og opphold på Svalbard uansett formål og til uhindret å drive all slags maritim-, industri-, bergverks- og handelsvirksomhet på like fot, samt artikkel 7 om likebehandling når det gjelder erverv, utnyttning og utøvelse av eiendomsrett og bergverksrettigheter.

Vilkåret om ikke-diskriminering på grunnlag av nasjonalitet ("like rett") er ikke til hinder for forbud mot og regulering av aktiviteter. Vilkåret innebærer heller ikke noe forbud mot forskjellsbehandling begrunnet i andre objektive kriterier enn nasjonalitet.

Svalbardtraktaten artikkel 8 bestemmer at skatter, gebyr og avgifter som oppkreves på Svalbard utelukkende skal komme Svalbard til gode og ikke være høyere enn behovene for øygruppen tilsier.

Svalbardtraktatens artikkel 9 setter klare begrensninger for den militære aktivitet Norge kan ha på øygruppen, men innebærer ikke noe totalforbud mot norsk militær aktivitet på Svalbard. Norge er ikke avskåret fra å iverksette forsvarstiltak i krig.

Norsk politikk har vært innrettet på en korrekt overholdelse av traktaten og en restriktiv praksis når det gjelder norsk militær virksomhet på Svalbard.

Norge kan i kraft av sin suverenitet gjøre all lovgivning som gjelder for fastlandet gjeldende for Svalbard. Den eneste begrensningen er at lovgivningen ikke må stride mot Svalbardtraktatens bestemmelser.

Utgangspunktet for norsk lovgivnings anvendelse på Svalbard er fastslått i lov av 17. juli 1925 nr. 11 (Svalbardloven) § 2:

"Norsk privatrett og strafferett og den norske lovgivning om rettspleien gjelder for Svalbard, når ikke annet er fastsatt. Andre lovbestemmelser gjelder ikke for Svalbard, uten når det særskilt er fastsatt."

Svalbardloven § 2 og kravet om særskilt fastsettelse innebærer en særlig oppfordring til lovforberederne om å vurdere forholdet til Svalbard. Dette gir etter Regjeringens oppfatning en sikkerhetsmekanisme mot krenkelser av Svalbardtraktaten.

Regjeringen vil videreføre dagens utgangspunkt i Svalbardloven § 2 om at norsk lovgivning utenom privatrett, strafferett og rettspleien bare får anvendelse på Svalbard dersom det er særskilt fastsatt.

Et annet prinsipp har vært at lovgivningen på Svalbard gis anvendelse og håndheves likt for hele øygruppen. Utviklingen i retning av et "normalt" samfunn i Longyearbyen har ført til at det i et økende antall tilfeller har vist seg ønskelig at lover blir gjort gjeldende for Svalbard fordi forholdene i Longyearbyen krever det. Dette har reist spørsmålet om man skal åpne for unntak fra hovedregelen om at all lovgivning skal gjelde for hele øygruppen og håndheves likt for alle bosettingene på Svalbard.

Regjeringen vil fortsatt ha som utgangspunkt at lovgivning som gjøres gjeldende for Svalbard skal gjelde for hele øygruppen. I samsvar med ovenstående har norske myndigheter, innenfor traktatens rammer og av hensyn til de stedlige forhold, åpnet for forskriftsregulering beregnet på virksomhet eller befolkning i geografisk avgrensede områder. Regjeringen vil videreføre denne praksis i den utstrekning det anses nødvendig av hensyn til lokale behov.

På grunn av særlige forhold har det ofte vært nødvendig å foreta enkelte tilpasninger i lovene før disse kan gjelde for Svalbard.

Regjeringen legger stor vekt på at forvaltningen av Svalbard skal skje med bred oppslutning fra Stortinget. De forskrifter som fastsettes for Svalbard bygger derfor ofte på bestemmelsene i lover som allerede gjelder for fastlandet, men gis de tilpasninger for Svalbard som er nødvendige på grunn av de lokale forhold, samt for korrekt etterlevelse av Svalbardtraktaten.

Regjeringen er i tiden fremover innstilt på å fremlegge forslag til regler for Stortinget i lovs form så langt det er hensiktsmessig.

I de senere år har etablering av næringer på Svalbard skutt fart. I dag er det bl.a. registrert ca. 130 virksomheter med forretningsadresse i Longyearbyen. Dette har aktualisert behovet for å avklare i hvilken grad nærings- og selskapslovgivningen gjelder for virksomhet på Svalbard.

Som alminnelig prinsipp vil Regjeringen legge til grunn at det for økonomiske virksomheter som drives på Svalbard bør gjelde de samme regler som ellers i Norge for så vidt angår stiftelse, oppløsning og drift av selskaper som har som formål å drive økonomisk virksomhet. Det vil likevel være nødvendig med visse tilpasninger av regelverket.

Regjeringen vil på denne bakgrunn utarbeide egne bestemmelser om anvendelsesområdet for den sentrale nærings- og selskapslovgivning på Svalbard.

Svalbardloven § 3 fastslår at arbeidsmiljølovgivning skal gjelde for Svalbard med de endringer som Kongen fastsetter av hensyn til de stedlige forhold.

Regjeringen tar sikte på å utarbeide permanente arbeidsmiljøregler for Svalbard.

5. ADMINISTRASJONEN AV SVALBARD

Meldingens kap. 5 gir en oversikt over administrasjonen av Svalbard, både når det gjelder sentralforvaltningen og de lokale myndigheter på Svalbard. Sysselmannen på Svalbard står i en særstilling siden han er Regjeringens øverste representant på øygruppen. Sysselmannens mange aktuelle og framtidige oppgaver er beskrevet i meldingen. Det samme gjelder oppgaver og aktivitet knyttet til andre myndighetsorganer som Bergmesteren på Svalbard, ligningsforvaltningen for Svalbard, Luftfartsverket, Statsbygg m.v. De fleste statsansatte på Svalbard er ansatt på åremålskontrakter eller har tilsvarende midlertidige arbeidsavtaler.

6. MILJØVERN

Bevaring av Svalbards særegne villmarksnatur er ett av flere overordnede mål for Svalbardpolitikken. Miljøvernet på Svalbard skal sikre at menneskelig tilstedeværelse og aktivitet holdes innenfor de rammer hensynet til bevaring av øygruppens særegne villmarksnatur setter.

Miljøvern som en integrert del av en helhetlig Svalbard-politikk, forutsetter en effektiv integrering av miljøvern i de ulike samfunnssektorene på Svalbard. Sektorene har et klart egenansvar for å bidra til å oppfylle Regjeringens miljømål.

Forvaltningen av miljøet på Svalbard ble gitt en utførlig behandling i St.meld. nr. 22 (1994-1995) Om miljøvern på Svalbard. Hovedpunktene i meldingen fikk bred tilslutning i Stortinget, jf. Innst. S. nr. 11 (1995-1996). De føringene Stortinget ga ved behandling av miljøvernmeldingen, har Regjeringen lagt til grunn i denne meldingen.

I meldingens kap. 6 redegjøres det for status og videre oppfølging av arbeidet med å oppfylle Regjeringens miljømålsetninger for Svalbard. De viktigste utfordringene man står overfor når disse målene skal oppfylles, blir beskrevet og vurdert i lys av den senere tids utvikling og prognoser for ulike aktiviteter på øygruppen. Når det gjelder turisme, motorisert ferdsel,

forskning, planer om videre kulldrift og utviklingen i de norske og russiske bosetningene, har situasjonen endret seg betydelig siden St.meld. nr. 22 (1994-1995) ble fremmet. På denne bakgrunn blir det også varslet en del tiltak ut over det Stortinget ga sin tilslutning til ved behandlingen av meldingen. Regjeringen tar i denne meldingen i første rekke opp miljøvernsspørsmål knyttet til Svalbard, dvs. landområdene og territorialfarvannet. Regional og langtransportert forurensning, fiskerier i Barentshavet og klimaendringer er omtalt som ytre påvirkningsfaktorer.

7. NÆRINGSVIRKSOMHET

Norsk kulldrift har tidligere vært det primære virkemiddelet for å opprettholde norsk nærvær på Svalbard. I dag spiller også det private næringsliv en vesentlig rolle for bosetningen i Longyearbyen. Det har i løpet av de siste 5-10 årene funnet sted en betydelig vekst innen privat næringsvirksomhet, mens det har vært en reduksjon i kullgruvedriften. Det finnes i dag betydelig norsk næringsaktivitet på Svalbard.

Utfordringen ligger i å etablere og opprettholde norsk virksomhet og aktivitet som et bidrag til å oppfylle de overordnede målene for norsk Svalbard-politikk. Et godt utbygd næringsliv er et viktig virkemiddel for å videreføre et livskraftig lokalsamfunn på Svalbard. Særlig er servicenæringen av stor betydning for annen virksomhet på øygruppen. Et differensiert og moderne næringsliv er med på å gjøre det attraktivt å bo på Svalbard. Dette, sammen med en godt utbygd infrastruktur, er med på å gjøre øygruppen til en etterspurt forskningsplattform - nasjonalt og internasjonalt. Lønnsom næringsvirksomhet er også viktig for at de statlige overføringene til Svalbard kan trappes ned. Den videre utviklingen av næringslivet må holde seg innenfor de rammebetingelser Regjeringens høye miljømål for Svalbard setter.

I meldingens kap. 7 redegjøres det bl.a. for utviklingen i næringsvirksomheten de siste 10-15 årene. Statens nærings- og distriktsutviklingsfond har bidratt til utviklingen av privat næringsliv på Svalbard. Reiselivet har vært i kraftig vekst på 90-tallet. Også aktiviteten innen forskning og høyere utdanning utgjør et betydelig tilskudd til næringsvirksomheten. Det har også skjedd en betydelig vekst innen romrelatert virksomhet. Videre er det etablert forskjellige bedrifter innen servicenæringen. Kapitlet beskriver nærmere selskaper med statlige eierinteresser, den norske kulldriften, petroleumsaktiviteten, fiskeriene, reiselivet og de utfordringer det reiser samt den romrelaterte virksomhet.

8. FORSKNING OG HØYERE UTDANNING

Svalbard er det lettest tilgjengelige høyarktiske området i verden. På grunn av sin geografiske posisjon, sine naturfaglige kvaliteter, sitt gunstige klima og sin infrastruktur, har øygruppen alle forutsetninger

for å kunne være en effektiv plattform og et sentralt utgangspunkt for nasjonal og internasjonal arktisk forskning. Et annet fortrinn ved Svalbard, er at det har foregått omfattende forskning på øygruppen gjennom 200 år. Dette innebærer at vi har lengre observasjonsrekker av ulike naturfenomener her enn i andre høyarktiske områder. Videre forvalter Norge kulturminner på Svalbard som representerer mange nasjoners kulturarv etter virksomhet gjennom 400 år, og som utgjør et verdifullt materiale for blant annet kulturfaglig forskning. Miljøforholdene er også relativt godt kartlagt. Universitetsstudiene på Svalbard (UNIS) har gitt Svalbard en ytterligere dimensjon. Øygruppen har nå blitt en plattform for utdanning av høy internasjonal kvalitet. Forholdene ligger derfor vel til rette for både nasjonal og internasjonal forskning og høyere utdanning på øygruppen.

Det har vært en betydelig økning i forsknings- og utdanningsvirksomheten på øygruppen i løpet av 1990-årene. Svalbard er blitt sentral for både den nasjonale og internasjonale forskningen i Arktis. Samtidig har forsknings- og utdanningsvirksomheten blitt mer integrert i lokalsamfunnet. Gjennom arbeidsplassene og som kjøper av varer og tjenester lokalt, gir virksomheten viktige bidrag til de norske samfunnene på øygruppen. Forskning og utdanning fremstår nå som en av de viktigste aktivitetene på Svalbard, og er mer sentral i en overordnet politisk sammenheng enn tidligere.

I fortsatt vekst innenfor forskning og utdanning ligger det også, som for annen virksomhet, et potensial for konflikt, bl.a. i forhold til de overordnede miljømålene for øygruppen. Forsknings- og utdanningsaktiviteten må utvikles slik at konfliktene blir så små som mulig. Samtidig er forskning og utdanning av stor betydning for å kunne drive målrettet og god miljøforvaltning. Regjeringens mål om bevaring av Svalbards villmarksnatur setter imidlertid rammer også for forsknings- og undervisningsvirksomheten på øygruppen.

9. REDNINGSBEREDSKAP PÅ SVALBARD

Sysselmannen er i egenskap av politimester leder for lokal redningssentral (LRS) som på vanlig måte er under overordnet kommando av Hovedredningssentralen i Bodø (HRS-NN).

Kravene til redningsberedskapen skjerpes stadig som følge av økt tilstrømming av turister, økt ferdsel av fastboende og økt skipstrafikk og fiske ved Svalbard.

Opprettholdelse av en troverdig beredskap er allerede nå ressurskrevende, og behovene vil ikke bli mindre i fremtiden. Det vil være behov for midler til vedlikehold og fornyelse av nødvendig materiell og utstyr.

10. SJØSIKKERHET OG KARTLEGGING

Skipstrafikken i farvannene rundt Svalbard er etter hvert blitt relativt omfattende og det foregår trafikk

med nesten alle typer fartøyer, ikke minst i de kystnære farvannene.

Skipstrafikken utgjør i dag en av de største forurensningsfarene i farvannene rundt Svalbard. På grunn av de spesielle forhold er det en særlig risiko for sjøtrafikkulykker i området.

Verken havne- og farvannsloven eller losloven gjelder for Svalbard, og også på skipsfartslovgivningsområdet står øygruppen i en særstilling.

Tiltak som er foreslått fra Kystdirektoratet omfatter fastsettelse av egne regelverk der visse deler av fastlandslovgivningen om havner, farvann og lostjenesten gjøres gjeldende for Svalbard.

Sjøfartsdirektoratet arbeider med en revisjon av regelverket for skip som ferdes i farvannene ved Svalbard.

For å få en samordnet plan for arbeidet med bedring av sjøsikkerheten på Svalbard, har Regjeringen nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere og samordne de ulike tiltak som er foreslått for å bedre sikkerheten i farvannene.

På Svalbard omfatter såkalte kystnære farvann ca. 46 000 km². Av dette gjenstår det å kartlegge ca. 33 300 km². Dagens kart dekker først og fremst deler av vestkysten, samt en seilingskorridor gjennom Hinlopenstretet. I de nærmeste årene vil arbeidet med å utvide korridoren gjennom Hinlopenstretet bli prioritert.

Norsk Polarinstitutt har ansvaret for den topografiske kartleggingen på Svalbard. Digitale kart blir stadig viktigere som basis for geografiske informasjonssystemer til bruk i forskning og forvaltning. Det vil derfor bli lagt vekt på å produsere og forvalte gode digitale kartdata til disse formålene.

11. HELSE- OG TJENESTETILBUD

Bergverksordningen for Svalbard fastsatt ved kgl. res. av 7. august 1925 og særregler fastsatt i medhold av Svalbardloven § 4 har dannet grunnlaget for utbygging av helsetjenestetilbudet til befolkningen på Svalbard. Helselovgivningen for fastlandet er ikke gitt anvendelse på Svalbard fordi denne ikke er tilpasset de særegne forhold på øygruppen.

Bergverksordningen pålegger arbeidsgivere en generell plikt til å sørge for sykehjelp.

Fra 1. januar 1981 overtok staten ansvaret for driften av sykehuset i Longyearbyen med tilhørende funksjoner. Longyearbyen sykehus skulle primært fungere som et beredskapssykehus.

På bakgrunn av endrede behov for helsetjenester, og bedre transport- og kommunikasjonsmuligheter til Regionsykehuset i Tromsø, ble det i 1998 besluttet å omorganisere Longyearbyen sykehus. Hovedgrunnen til organisasjonsendringen var en økende etterspørsel etter allmennhelsetjenester og tjenester som følge av at Longyearbyen har utviklet seg til et familiesamfunn med økende behov knyttet til barn og unge, bl.a. helse-

stasjonsvirksomhet. Ulykkesfrekvensen i de norske gruvene er også kraftig redusert.

Ved større ulykker i forbindelse med gruvedrift eller annen industriell næringsvirksomhet, flytrafikk og ferdsel på øygruppen og farvannet rundt Svalbard, må det imidlertid tilkalles bistand fra fastlandet.

Regjeringen mener at dagens helsetjenestetilbud er godt dimensjonert i forhold til befolkningstall og -sammensetning, og at organisering av dette er tilfredsstillende.

12. POST- OG TELETJENESTER

Posten Norge BA og Telenor AS er ved konsesjon pålagt å utføre spesielle samfunnsplågte tjenester, bl.a. å yte post- og teletjenester til Svalbard.

Posten Norge BA skal i dag sørge for frakt av post mellom Longyearbyen og Tromsø, intern posttransport på Svalbard, drift av postkontor og opprettholdelse av brevhus på øygruppen. Telenor AS har som oppgave å dekke behovet for tele- og datakommunikasjon inklusive maritime tjenester på og til/fra Svalbard, samt drift, vedlikehold og utbygging av utstyr for fremføring av NRKs radio- og fjernsynssendinger. Dessuten skal selskapet stille personell til disposisjon for flyinformasjonstjenesten (AFIS) i regi av Luftfartsverket.

For enkelte av disse oppgavene er inntektene mindre enn utgiftene. Utgiftene og inntektene ble i 1999 overført til Samferdselsdepartementets budsjett. Det er i forbindelse med senere års budsjettbehandling forutsatt at spørsmålet om håndtering av disse spørsmål skal drøftes i denne stortingsmeldingen om Svalbard.

Postservicen på Svalbard anses å være tilfredsstillende i dag. Det blir tatt sikte på at posttjenestene i fremtiden skal opprettholdes på dagens nivå med tilpasning til mulige endringer i bosetning og/eller aktiviteter på Svalbard. Regjeringen legger til grunn at prinsippet om enhetsporto bør gjelde for Svalbard.

Etter Regjeringens oppfatning bør samtlige av Postens samfunnsplågte tjenester på Svalbard, herunder postfrakt mellom Ny-Ålesund og Longyearbyen og til/fra Svalbard, inngå i grunnlaget for beregning av statlige kjøp av posttjenester, som bevilges over Samferdselsdepartementets budsjett.

Etterspørselen etter telekommunikasjonsløsninger har økt betydelig i de siste 3-4 årene. Både moderne forskning og utdanning er virksomheter som baserer seg på og etterspør nye løsninger basert på ny teknologi. Etableringen av Svalbard satellittstasjon (Sval-Sat) baserer seg på gode og moderne telekommunikasjoner.

I Longyearbyen er Telenor Svalbards tjenestetilbud til kundene stort sett identisk med det som tilbys kundene på fastlandet. I Ny-Ålesund er situasjonen omtrent den samme som i Longyearbyen.

Da Telenors eneretter på telesektoren ble avviklet 1. januar 1998 ble det forutsatt at Telenor heretter skulle få betaling for oppgaver som bedriften er pålagt å yte samfunnet og som går med underskudd. Samlet sett

oppnådde Telenor Svalbard AS i 1998 et overskudd på ca. 3,1 mill. kroner før skatt.

Regjeringen legger til grunn at teletakstene for Svalbard skal fastsettes etter samme prinsipper som for landet for øvrig. Telenors eventuelle merkostnader til samfunnsplågte tele- og datatjenester vedrørende Svalbard, må dekkes som statlige kjøp av tjenester.

13. KULTUR, IDRETT OG MEDIA

Svalbardrådet har siden 1980 fått overført midler til kulturtiltak fra statens kulturbudsjett.

Det er opprettet et kulturstyre. Forvaltningen av statstilskuddet kanaliseres gjennom Svalbardrådet.

Meldingen omtaler kulturinstitusjoner som Longyearbyen folkebibliotek, Svalbard Museum, Galleri Svalbard og Longyearbyen kunstnersenter.

Et bredt kultur- og idrettstilbud er en meget viktig sosial faktor på Svalbard. Særlig gjelder dette aktiviteter i den mørke årstiden.

Kulturdepartementet har de siste årene bl.a. bidratt til finansieringen av en ny idretts- og svømmehall i Longyearbyen (1996), og til rehabiliteringen av idrettsbygget i Ny-Ålesund (1998).

Svalbardposten kom med sin første utgave i november 1948. I 1992 opprettet Justisdepartementet en uavhengig stiftelse og skjøt inn kr 200 000 i stiftelseskapital. I 1996 ble det besluttet å organisere driften gjennom aksjeselskapet Svalbardposten AS, som eies 100 pst. av stiftelsen Svalbardposten. Når Justisdepartementet har engasjert seg så sterkt i Svalbardposten, må dette ses i lys av et ønske om å opprettholde en lokalavis med sterk tilknytning til Svalbard og med utgivelsessted Longyearbyen. Videre har det vært et ønske om å ha en partipolitisk nøytral lokalavis slik at ingen politiske grupperinger på Svalbard får et meningsmonopol.

Det er Regjeringens oppfatning at stiftelsesformen har fungert godt i forhold til disse målsetningene.

I desember 1984 startet Norsk rikskringkasting og Televerket direkte fjernsynsoverføring til Svalbard via satellitt. Beboerne i Longyearbyen har tilgang til NRKs tre radioprogrammer og to fjernsynskanaler, og sendingene mottas samtidig som på fastlandet. Den tekniske kvaliteten av sendingene er like god som på fastlandet.

Det er også mulig å motta NRK 1, P1 og P2 i Ny-Ålesund. Forbindelsen til Ny-Ålesund er delvis finansiert av Kings Bay AS. Kvaliteten og driftsstabiliteten er noe redusert i forhold til Longyearbyen.

14. UTVIKLING AV LOKALSAMFUNNET I LONGYEARBYEN

I meldingens kapittel 14 beskrives særlig samfunnsutviklingen i Longyearbyen. Normaliseringen av forholdene har gjort det naturlig at den stedlige befolkningen selv tar et større ansvar for den videre

samfunnsutviklingen enn tidligere. Dette ligger til grunn for utviklingen av et mer demokratisk styresett i Longyearbyen.

Med utgangspunkt i de utredningene som foreligger, ble det nyvalgte Svalbardrådet våren 1998 bedt om å uttale seg om hvordan man ønsket at lokaldemokratiet skal utvikles. Svalbardrådet traff 18. mai 1998 et enstemmig vedtak om at rådets målsetning i demokratisaken er at rådet i løpet av overskuelig fremtid skal få avgjørende innflytelse i saker som naturlig faller inn under et lokaldemokratisk styresett. Samtidig traff Svalbardrådet et vedtak med to tredjedels flertall der man sluttet seg til et forslag som innebærer en prosessmodell med gradvis utvikling av lokaldemokrati.

Regjeringen har som mål å sikre et livskraftig norsk samfunn av høy kvalitet på Svalbard. Dette betyr blant annet at lokalsamfunnet bør ha en sosial og økonomisk struktur som gjør det motstandsdyktig mot sterke svingninger i folketallet. Longyearbyen har i dag et folketall på drøyt 1 300 personer. Næringsvirksomheten er variert og tjenestetilbudet godt utbygd.

Regjeringen ønsker ikke at folketallet i Longyearbyen skal øke utover dagens nivå.

Regjeringen mener at et lokalsamfunn godt tilpasset familier er den beste måten å sikre en positiv samfunnsutvikling på. Tilbud og tiltak som gjør det attraktivt for familier å etablere seg og bo i Longyearbyen vil derfor bli prioritert.

Regjeringen vil likevel ikke legge til rette for at Longyearbyen skal bli et livsløpssamfunn. I dag er etterspørselen etter helse- og sosialtjenester for eldre og kronisk syke liten, mens kostnadene ved å bygge ut slike tjenester vil være uforholdsmessig høye. Innbyggernes tilknytning til hjemkommunen på fastlandet må derfor opprettholdes. Regjeringen legger til grunn at ansvaret for helse- og sosialtjenester utover det man har i Longyearbyen i dag, fremdeles vil være fastlandskommunenes.

Regjeringen går inn for at det innføres lokaldemokrati i Longyearbyen. Et lokaldemokrati i Longyearbyen må baseres på de grunnverdier og de overordnede nasjonale rammer som også gjelder for det kommunale selvstyre på fastlandet.

Selv om Svalbardtraktaten ikke legger folkerettslige bindinger på valg av lokal styringsform, gjør det seg særlige forhold gjeldende på Svalbard. Man må ta hensyn til de utenrikspolitiske forhold og statens særlige behov for kontroll med utviklingen på øygruppen.

Dagens folkevalgte organ, Svalbardrådet, vil skifte navn til Longyearbyen lokalstyre.

De oppgaver som Longyearbyen lokalstyre vil få ansvaret for, vil i hovedsak omfatte oppgaver som på fastlandet er kommunale.

Regjeringen legger opp til at Longyearbyen lokalstyre så raskt det er praktisk mulig skal overta som eier av statsaksjeselskapet Svalbard Samfunnsdrift AS. Longyearbyen lokalstyre vil da få ansvaret for selskapets budsjett, økonomi og ansatte, samt de tjenester selskapet yter.

I tillegg er det aktuelt å overføre barneverns- og helsemyndighet, sammen med eventuelle andre "kommunale" oppgaver fra Sysselmannen på Svalbard. Det samme gjelder ansvaret for skolen og kirken. Regjeringen ser det ikke som hensiktsmessig å endre organiseringen av helsetjenesten på Svalbard ved å skille ut primærhelsetjenesten i Longyearbyen.

Regjeringen legger opp til at Sysselmannen på Svalbard i hovedsak får samme tilsynsfunksjon som fylkesmannen har overfor kommunene på fastlandet.

Overføring av ansvaret for Svalbard Samfunnsdrift til Longyearbyen lokalstyre vil som nevnt involvere selskapets ansatte. Regjeringen legger vekt på at regelverket rundt en slik omstillingsprosess følges.

De geografiske grensene for Longyearbyen lokalstyres myndighet bør begrenses til Longyearbyen arealplanområde. Regjeringen vil opprettholde en valgperiode for Longyearbyen lokalstyre på to år.

Etter Regjeringens oppfatning bør det innføres forlikråd for Svalbard. Den økende "normalisering" av samfunnet på Svalbard har også medført at man har fått et økt antall utestående krav. Men forlikrådet vil være et lokalt tilbud om meklings i tvister mellom beboerne på Svalbard. Opprettelsen av et forlikråd vil innebære en økt demokratisering av samfunnet ved at man får mulighet til å behandle sivile rettstvister på Svalbard. Forlikrådet bør omfatte hele Svalbard.

Etter Regjeringens oppfatning bør forlikrådsmedlemmene velges av det fremtidige Longyearbyen lokalstyre.

Regjeringen foreslår en ordning der Longyearbyen lokalstyre velger et utvalg av meddommere og skjønnsmenn på samme måte som på fastlandet.

Etter Regjeringens oppfatning bør Svalbard omfattes av konfliktrådsordningen. Det antas at det i likhet med på fastlandet er behov for et forum som kan løse konflikter utenfor det formelle rettsapparatet. Særlig gjelder dette konflikter der barn og ungdom er innblandet.

15. ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER

Regjeringen har i meldingen uttalt at overføringene til Svalbard ikke bør øke ut over dagens nivå og at det er et mål at de reduseres på sikt. Oppstart av undersøkelsesstoll i Svea Nord vil imidlertid innebære økte tilskudsbehov til Svalbard i en overgangsfase. Vurdering av det fremtidige bevilgningsnivå vil bli foretatt i forbindelse med den årlige budsjettbehandlingen.

Innføring av lokaldemokrati i Longyearbyen vil ha både administrative og økonomiske konsekvenser - både på sentralt og lokalt nivå.

Administrativt vil innføring av lokaldemokrati innebære en betydelig utvidelse av Svalbardrådets myndighet og oppgaver, samtidig som det vil skifte navn til Longyearbyen lokalstyre.

For Longyearbyen lokalstyre vil den umiddelbare konsekvensen være at lokalstyre vil bli eier av og ansvarlig for Svalbard Samfunnsdrift AS.

Selv om det i all hovedsak vil være snakk om en ansvars- og oppgaveovertakelse, vil det i en overgangs- og innføringsfase innebære økt tilskuddsbehov.

Innføring av lokalstyre i Longyearbyen vil medføre at to myndighetsorganer vil ha kompetanse og myndighet på en rekke saksområder. Selv om enkelte "kommunale oppgaver" overføres fra Sysselmannen på Svalbard til Longyearbyen lokalforvaltning for så vidt gjelder Longyearbyen, vil sysselmannen måtte opprettholde myndigheten og kompetansen på disse saksområdene i forhold til de øvrige områdene og bosetningene på Svalbard. Sysselmannen på Svalbard vil også få enkelte nye oppgaver i forbindelse med tilsyn av Longyearbyen lokalstyre.

De samlede kostnader til kulldriften, inklusive undersøkelser og utbygging av Svea Nord vil i følge Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (Store Norske) utgjøre om lag 415 mill. kroner i perioden 1999-2002. De samlede kostnadene for Prosjekt Svea Nord anslås til ca. 290 mill. kroner i perioden 1998-2002. Regjeringen har ikke tatt stilling til drift i Svea Nord etter år 2002. Regulær drift i Svea Nord vil bli vurdert når resultatet fra undersøkelsesstollen foreligger. Regjeringen vil i denne sammenheng legge betydelig vekt på miljømessige konsekvenser, det økonomiske grunnlaget, eventuelle endringer i bosetning samt mulighetene for alternativ virksomhet.

En avvikling av kulldriften vil på ethvert tidspunkt aktualisere et tilskuddsbehov. Store Norske har anslått samlede kostnader ved avvikling til 286 mill. kroner.

Andre tiltak som Regjeringen legger opp til i meldingen vil i den grad de krever økonomiske uttellingene gå inn i den ordinære budsjettprosessen.

16. KOMITEENS MERKNADER

Suverenitet

Komiteen vil understreke at Svalbards politiske og folkerettslige situasjon er enestående i verdenssammenheng. Det tilligger Norge et betydelig ansvar å forvalte øygruppa på en måte som sikrer fred, stabilitet, vern av villmarksmiljøet og en ansvarlig ressursforvaltning. Grunnlaget for forvaltningen er Norges fulle og uinnskrenkede suverenitet på øygruppa. Dette er slått fast i Svalbardtraktaten og bekreftet gjennom snart 80 års myndighetsutøvelse. Samtidig forutsettes en konsekvent ivaretagelse av traktatpartenes rettigheter på visse områder, som blant annet gjenspeiler øygruppas lange historie med utenlandske bosettinger og aktiviteter. Organiseringen av samfunnslivet på øygruppa kan derfor ikke uten videre likestilles med Fastlands-Norge. Komiteen mener at det fortsatt er viktig å se norsk Svalbard-politikk i en bred internasjonal ramme.

Komiteen fastholder at det er suvereniteten som gir norske myndigheter de nødvendige styringsmuligheter på øygruppa, og frihet til å bestemme virkemidlene for å ivareta de aktuelle interesser. Norsk suverenitet sikrer klarhet og forutsigbarhet med hensyn til

hvilken stat som har rett, men også plikt til å forvalte territoriet. Med dette følger et særlig ansvar.

Etter komiteens mening hersker det ingen tvil om at Norge har eksklusiv myndighet til å forsvare øygruppa og inngå avtaler om spørsmål vedrørende denne. Videre er det kun norske myndigheter som har regulerings- og håndhevelsesmyndighet på territoriet. Endelig er det opp til Norge alene å sørge for at traktatens krav innfris, blant annet hva angår Svalbards militære særstatus og rettighetene til traktatpartenes borgere og selskaper på øygruppa.

Komiteen minner om at suverenitetsspørsmålet er folkerettslig avklart gjennom Svalbardtraktaten og lang tids sedvanerett. Ivaretagelse av det ansvaret som følger av suvereniteten, og etterlevelse av traktatens øvrige krav, krever imidlertid en kontinuerlig oppmerksomhet, noe som også kommer til uttrykk gjennom en betydelig statlig ressursinnsats. Derfor har myndighetsutøvelsen på øygruppa siden midten av 1970-tallet vokst i bredde og omfang, i takt med nye utfordringer. Denne styrkingen av norsk forvaltning på Svalbard harmonerer med og gjenspeiler den konsekvente og faste håndhevelse av suvereniteten som er overordnet for norsk Svalbard-politikk. Sysselmannen fyller i denne forbindelse helt vesentlige funksjoner, som går ut over de enkelte forvaltningsoppgaver som følger av norsk særlovgivning på de ulike fagområder. En konsistent og konsekvent håndhevelse av gjeldende norske reguleringer og etterlevelse av folkerettens krav, er etter komiteens mening vesentlig for å sikre forutsigbarhet og stabilitet.

Vår Svalbard-politikk/suverenitetsutøvelse må være så robust og fleksibel at den kan tåle skiftende rammebetingelser. Den overordnede målsettingen med norsk Svalbard-politikk må ligge til grunn for all sektorpolitikk på øygruppa.

Komiteen vil påpeke at Svalbards strategiske betydning ikke har blitt mindre enn før, bare at den har fått en annen karakter. Komiteen er enig i at all næringsvirksomhet, ressursutnyttning, forskning og undervisning skal skje innenfor de rammene som hensynet til bevaring av Svalbards naturmiljø og kulturminner setter.

Å opprettholde norsk bosetting av en viss størrelse er fortsatt et viktig virkemiddel i vår utøvelse av suvereniteten. Komiteen vil framholde at omfanget av og typen bosetting i første rekke bestemmes av den virksomhet som til enhver tid foregår på øygruppa, og av de utenrikspolitiske og nasjonale rammebetingelser den skjer under.

Komiteen er enig i de mål Regjeringen setter for Svalbard-politikken og i hvilke virkemidler som står til disposisjon. Komiteen er videre enig i de tre hovedutfordringene som norsk Svalbard-politikk i dag står overfor:

- utfordringer knyttet til den politiske situasjon i den hensikt å bevare ro og stabilitet på Svalbard og i nordområdene generelt,

- utfordringen som ligger i å styrke vernet av Svalbards unike naturmiljø og kulturminner, og
- å sikre en fornuftig og god samfunnsutvikling på Svalbard. Etter komiteens mening forutsetter dette en videreutvikling av næringsgrunnlaget på Svalbard.

Komiteen mener at norsk suverenitet er tjent med et mest mulig komplett og effektivt lovverk på Svalbard. Komiteen er videre enig i at utgangspunktet må være at lovgivning som gjøres gjeldende på Svalbard skal gjelde for hele øygruppa. Komiteen erkjenner at det er gode grunner for at norsk lovgivning utenom privatrett, strafferett og rettspleie ikke gjelder uten at det er særskilt vedtatt. Komiteen vil likevel be Regjeringen vurdere om det kan være hensiktsmessig å endre § 2 i svalbardloven slik at norske lovbestemmelser gjelder for Svalbard med mindre noe annet er særskilt fastsatt.

Komiteen vil peke på den desentralisering av ansvar og myndighet som har funnet sted innenfor de ulike sektorer siden siste stortingsmelding om Svalbard, St.meld. nr. 40 (1985-1986). I løpet av 1990-tallet har det også skjedd en betydelig vekst i privat virksomhet på Svalbard. Dette gjør at politiske myndigheter totalt sett har fått reduserte muligheter til å drive en helhetlig styring av utviklingen på områder av nasjonal interesse. Komiteen mener derfor at det er behov for å styrke den sentrale koordineringen av Svalbard-politikken. Komiteen ber departementet vurdere hvordan Polarutvalgets stilling kan styrkes, om nødvendig gjennom en omorganisering og ved en sterkere politisk deltakelse fra de ulike departementene. Det bør også vurderes hvordan Polarutvalget kan få et større budsjettansvar for den totale offentlige virksomheten på øygruppa. Det bør etter komiteens oppfatning, være mulig å revurdere/lette noe på prinsippet om fagdepartementenes sektoransvar uten at fagstatsrådenes konstitusjonelle ansvar blir svekket.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil be Regjeringen vurdere mulighetene for en ordning som gir Longyearbyen lokalstyre innsyn i saker i Polarutvalgets møter som angår Longyearbyens arealplanområde.

Komiteen er enig i at ordningen med et eget Svalbard-budsjett blir videreført.

Sysselmannen er Regjeringens stedlige representant på Svalbard. Sysselmannen er et sentralt redskap i gjennomføringen av norsk Svalbard-politikk. Dette er en rasjonell og kostnadseffektiv ordning, noe myndighetene også la vekt på i 1925. Sysselmannen forvalter nasjonale interesser både i forhold til utenlandske bosettinger og aktører, i forhold til ressursbevaring og i forhold til miljøet. Ikke minst i forhold til utenlandske bosettinger og aktører er det viktig at Regjeringen er direkte og tydelig representert lokalt. En eventuell

"fjernstyring" fra fastlandet ville kunne undergrave norsk myndighetsutøvelse og ville ikke bli forstått.

Sysselmannen har også en viktig rolle i å gjennomføre en effektiv og smidig forvaltning av statens interesser så vel i Longyearbyen som på resten av øygruppa.

Meldingen gir etter komiteens mening, en grei oversikt over hvilke oppgaver sysselmannen vil ha i framtida bl.a. som en følge av at det innføres lokaldemokrati i Longyearbyen. Komiteen slutter seg til at sysselmannens "kommunale" oppgaver blir overført til Longyearbyen Lokalstyre, men at sysselmannen fortsatt har ansvaret for tilsvarende oppgaver i de øvrige bosettingene.

Komiteen er enig i at det vurderes om sysselmannen fortsatt skal ha domstolsoppgaver.

Norsk Polarinstitutt er faglig og strategisk rådgiver for miljøvernforvaltningen på Svalbard. Videre er Polarinstituttet sentralinstitutt for norsk polarforskning og skal, i samarbeid med andre, bidra til å utvikle strategiske planer, koordinere aktivitet, stille forskningsinfrastruktur til rådighet for norsk polarforskning, ha det nasjonale ansvaret for topografisk kartlegging av Svalbard og ivareta fyr- og merkevesenet. Instituttet representerer Norge i en rekke internasjonale forskningsfora. Komiteen slår fast at Norsk Polarinstitutt er og skal fortsatt være et sentralt virkemiddel i vår polarforskning.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til sine merknader i Innst. S. nr. 11 (1995-1996) hvor Høyre bl.a. støttet opprettelsen av en egen miljøvern-avdeling under sysselmannen, men at Direktoratet for naturforvaltning og Statens forurensningstilsyn burde fungere som rådgivere for sysselmannen. Disse medlemmer mener det er en uheldig sammenblanding mellom forskning og forvaltning som i dag skjer ved at Norsk Polarinstitutt er primærrådgiver for sysselmannen og ved at Norsk Polarinstitutt er representert i det interdepartementale Polarutvalget.

Komiteen viser til at Svalbard ligger utenfor norsk tollområde. Det betyr at Svalbard i praksis er et toll- og avgiftsfritt område og at reisende fra Svalbard må tollklareres ved innreise til fastlandet. I dag foretas denne tollbehandlingen ved Tromsø lufthavn. Komiteen mener at dette er en tungvint ordning og den skaper unødvendig irritasjon. Komiteen ber Regjeringen vurdere en smidigere tollbehandling, for eksempel at tollklarering kan skje ved utreise fra Longyearbyen.

Komiteen viser til at det etter ønske fra norsk side i forbindelse med ratifisering av EØS-avtale, ble erklært å unnta Svalbard fra EØS-avtalen. Det har medført at varer som bearbeides/produseres på Svalbard også blir ilagt toll ved salg til fastlandet. Komiteen vil be Regjeringen vurdere tollfritak på varer som er bearbeidet/produsert på Svalbard for salg i Norge.

Åremålsordningen gjelder for de statsansatte på Svalbard. Komiteen mener, slik det er beskrevet i

meldingen, at det er argumenter både for og imot at ordningen videreføres. Komiteen er kjent med at ordningen har blitt myket opp de siste åra. Komiteen mener at tiden er inne for å fjerne prinsippet om åremålstilsetting for statsansatte, men at det er hensiktsmessig med en del unntak fra hovedregelen om fast tilsetting. Unntak bør for eksempel være: lederstillinger i staten, vitenskapelige stillinger ved UNIS, medisinsk personell ved sykehuset, ulike typer fagfolk hos sysselmannen og eventuelt andre stillinger der åremålsrammen er viktig for rekruttering av folk. Komiteen mener at det vil være ønskelig at de korteste åremålene blir gjort lengre, og at åremålsordningen - på de områdene der den fortsatt skal gjelde - håndheves på en fleksibel måte.

Det følger av suvereniteten over Svalbard at Norge også i havområdene ved Svalbard har rett til å utøve den utvidede fiskerijurisdiksjon som er fastslått i havretten. Komiteen vil understreke at hensikten med å opprette en 200 nautiske miles ikke-diskriminerende fiskevernsoner rundt Svalbard, er å oppnå kontroll med ressursene og begrense fisket i området, for å sikre bevaring og forsvarlig forvaltning av fiskeriressursene i området.

Både når det gjelder sjøkartleggingen og den topografiske kartleggingen gjenstår det mye arbeid. Av hensyn til sikkerheten mener komiteen at det er nødvendig med fortgang i dette arbeidet

Redningsberedskapen på Svalbard krever betydelige ressurser. Komiteen vil påpeke betydningen av å opprettholde en troverdig beredskap. Komiteen vil understreke behovet for informasjon og kunnskap om hvilke utfordringer et opphold på Svalbard kan medføre. Komiteen vil også understreke det ansvaret som påhviler den enkelte fastboende og turist, reiselivsoperatørene og fiske- og fritidsbåtene som ferdes på og i farvannet rundt øygruppa.

Komiteen ser fram til at arbeidet med en samordnet plan for bedring av sjøsikkerheten på Svalbard blir ferdigstilt.

Miljø

Komiteen viser til de føringene for forvaltningen av miljøet på Svalbard som Stortinget ga i Innst. S. nr. 11 (1995-1996). Komiteen mener at disse fortsatt står ved lag og at målet om å bevare Svalbards særegne villmarksnatur ligger til grunn for miljøpolitikken på Svalbard. Komiteen viser videre til at det i samme innstilling ble slått fast at Svalbard skal framstå som et av verdens best forvaltede villmarksområder - og at innenfor rammen av Svalbardtraktaten skal miljøhensyn veie tyngst dersom det oppstår konflikt med andre interesser. Komiteen bekrefter at dette fortsatt gjelder.

Komiteen er enig i at miljøvernet på Svalbard skal sikre at menneskelig tilstedeværelse og aktivitet holdes innenfor de rammer som hensynet til bevaring av øygruppas særegne villmarksnatur setter.

Komiteen mener at "føre-var"-tenkningen må være det bærende prinsippet for forvaltningen av området.

Komiteen støtter Regjeringens mål om å søke å opprettholde omfanget av villmarkspregede områder på Svalbard.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, ønsker å unngå at sammenhengende villmarksområder blir delt opp av gjennomløpende naturinngrep.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til Høyres merknader i Innst. S. nr. 11 (1995-1996) hvor Høyres medlemmer støttet arbeidet med forslag til egen miljøvernlov for Svalbard og avventet vurderingen av spørsmålet om vern av Bjørnøya. Disse medlemmer vil ikke foregripe Stortingets behandling av disse sakene ved å trekke konklusjoner nå, og vil komme tilbake til disse spørsmålene når Regjeringens forslag foreligger.

Komiteen vil peke på at økosystemene på land sammen med omkringliggende hav- og drivisområder, utgjør en tett integrert økologisk enhet. Vern på land og i Svalbards territorialfarvann må derfor sees i sammenheng med vern og forvaltning av de omkringliggende havområdene. Dersom målet med naturreservatene øst på Svalbard skal ivaretas, er det - innenfor folkerettens rammer - behov for å sikre omkringliggende marine områder mot aktiviteter som ikke er forenlig med verne målet.

Fordi det nesten ikke er landområder med biologisk produksjon verken i nasjonalparkene eller naturreservatene, ba Stortinget i Innst. S. nr. 11 (1995-1996) regjeringen om å legge fram forslag til nye verneområder for å sikre at økosystemer kan bevares mest mulig intakt og at de naturlige økologiske prosessene og det biologiske mangfoldet kan få utvikle seg tilnærmet upåvirket av menneskelig aktivitet. I den sammenhengen blir Reindalen vurdert å ha store verneverdier. Komiteen er fornøyd med at Regjeringen om kort tid vil fremlegge en verneplan for Svalbard.

Fordi Regjeringen er i en slutfase i behandlingen av verneplanen for Svalbard vil komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, i denne innstillingen ikke trekke noen endelig konklusjon om vern av Reindalen.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener Reindalen peker seg ut som et viktig område for vern. Reindalen er et av de biologisk viktigste innlandsområdene på Svalbard. Interesse for å starte prøver for eventuell gruvedrift i Reindalen tilsier at det er viktig med et snarlig vedtak om vern av Reindalen.

Komiteen ber Regjeringen vurdere om det kan være hensiktsmessig å innføre et moratorium på alle

inngrep i de foreslåtte verneområdene, inntil spørsmålet om vern er avklart.

Komiteen viser til at Stortinget i Innst. S. nr. 11 (1995-1996) også ba om en plan for vern av Bjørnøya. Ifølge meldingen har et utkast til verneplan for Bjørnøya vært på høring hos berørte parter og Regjeringen tar sikte på at Bjørnøya, inkludert territorialfarvanene, skal vernes som naturreservat. Reservatet vil omfatte hele Bjørnøya med unntak av ca. 1 200 daa omkring den meteorologiske stasjonen nord på øya.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, stiller seg positiv til dette vernet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til sine merknader ovenfor.

Komiteen har merket seg at Regjeringen har til hensikt å legge frem et forslag til miljølov for Svalbard. Komiteen håper at lovforslaget kommer til Stortinget i så nær fremtid at det ikke blir nødvendig å endre noen av de gjeldende forskriftene før loven foreligger. Komiteen støtter Regjeringens forslag om at alle typer tekniske inngrep utenfor planområdene som omgir bosettingene krever særskilt tillatelse fra sysselmannen og at miljøkonsekvensanalyser må utarbeides i forhold til inngrep som kan antas å ha merkbar virkning på naturmiljøet. Komiteen er imidlertid opptatt av at villmarkspregede områder skal kunne brukes og oppleves, men slik at bruk og ferdsel i dag, ikke reduserer områdenes omfang eller kvalitet på lengre sikt.

En ny miljølov for Svalbard vil, etter komiteens mening bli et sentralt virkemiddel for fremtidig regulering av all motorisert ferdsel på Svalbard. Komiteen er bekymret for omfanget og den store geografiske utbredelsen av snøscootervirksomheten. Komiteen gir sin tilslutning til at det blir vurdert å stille krav om å bruke mindre forurensende, mindre energikrevende og mer støysvake scootere.

Komiteen slutter seg til Regjeringens intensjon om ytterligere regulering av ferdsel på tint og bar mark, og videre at det skilles mellom fastboendes og tilreisendes kjøring når det gjelder terrengkjøring på snødekt og frossen mark. Komiteen mener for øvrig at det bør legges vekt på hvilket formål kjøringen har når det gis tillatelse til snøscooterkjøring i nasjonalparkerne.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til Innst. S. nr. 11 (1995-1996) der flertallet i komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og medlemmet Hillgaard, uttalte seg om bygging av vei og kraftlinje mellom Longyearbyen og Svea:

"Utbyggingsplaner av denne type i dette området vil etter flertallets vurdering være skadelig for miljøet, og kan føre til ytterligere uheldig aktivitet. En slik utbygging vil være klart i strid med målsettingen om å bevare villmarksnaturen på Svalbard."

Flertallet vil peke på at SNSK i styrevedtak har slått fast at "Svea Nord"-prosjektet ikke er avhengig av vei og kraftlinje. Dette ligger til grunn for myndighetenes tillatelse til det arbeidet selskapet nå driver i Svea. Flertallet er fornøyd med det.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til sine merknader ovenfor.

Komiteen er enig i at det foretas en skjerping av de generelle aktsomhetsreglene i forhold til naturmiljø og kulturminner, at det ikke er ønskelig å bruke helikopter til å frakte passasjerer til og fra cruiseskip og at særskilt tillatelse er nødvendig, dersom man skal lande med luftfartøy utenfor godkjent landingsplass.

Komiteen er opptatt av en best mulig kulturminneforvaltning på Svalbard. Overvåking, informasjonstiltak, stedstilpasset tilrettelegging på utsatte lokaliteter, arealplanlegging i bosettingene, vurdering av nye verneområder og adgangsbegrensning på noen av de mest utsatte lokalitetene, er sentrale virkemidler i forvaltningen av kulturminner.

Et godt - og suverenitetsfremmende - tiltak vil være å etablere et magasin i Longyearbyen, slik at løse kulturminner kan tilbakeføres til Svalbard. Meldingen peker på denne muligheten og komiteen støtter forslaget.

Målet om å bevare Svalbards flora og fauna tilnærmet uberørt setter klare rammer for jakt, fangst og fiske. Komiteen er enig i at det gjør det lite aktuelt å øke utnyttningen av viltressursene på Svalbard i næringsøyemed. Forskrift om forvaltning av vilt på Svalbard trådte i kraft i 1996 og bedrer mulighetene for regulering av jakt og fangst. Sjøpattedyrene er ikke omfattet av denne forskriften, men Fiskeridepartementet er i ferd med å fastsette ny forskrift for forvaltningen av sjøpattedyr på Svalbard. Den vil åpne for fangst av sjøpattedyr for fangstfolk som har slik fangst som en viktig del av sin næring. Komiteen er enig i en slik åpning.

Komiteen støtter Regjeringens arbeid med å etablere nødvendige rammebetingelser og virkemidler for å sikre en avfallshåndtering på Svalbard som er minst på høyde med fastlandet, og som samsvarer med de nasjonale miljømålene for øygruppa. Likeledes at det blir vurdert hvordan avfallsproblem kan forebygges og avfallsmengden begrenses. Komiteen er opptatt av at det innføres effektive virkemidler, for eksempel en vrakpantordning, som gjør at utrangerte bilvrak og snøscootere blir fjernet.

Problemer knyttet til den langtransporterte luftforurensningen må løses i en større sammenheng enn denne. Men også den lokale luftforurensningen krever innsats, bl.a. fordi deler av forskningen stiller høye krav til ren luft. Komiteen vil henlede oppmerksom-

heten mot forurensningen fra kraftverkene både i Longyearbyen, Ny-Ålesund og Barentsburg. Komiteen regner med at dette blir fulgt opp med ytterligere rens tiltak, og med konsekvensanalyser og konsekvensbehandling av nye anlegg.

Skipstrafikken utgjør i dag en av de største forurensningsfarene i farvannene rundt Svalbard. Det flyter mye søppel langs Svalbards strender som kan være farlig både for annen båttrafikk og dyr i området. Komiteen ber departementet vurdere om det er mulig å innføre et system for avfallskontroll for alle skip innenfor territorialfarvannet, med sikte på å få utslippene redusert til et minimum.

Cruisebåtene utgjør i dag den største potensielle kilden til akutt forurensning. Fiskeriene utenfor Svalbard, og kanskje særlig i Hinlopen, representerer også en fare for uhell som kan føre til akutt oljeutslipp. Derfor er det etter komiteens oppfatning viktig at det gjennomføres tiltak for å forebygge uhell og styrking av sjøsikkerheten. Komiteen mener at det bør vurderes å innføre restriksjoner for visse kategorier skip i avgrensede områder, for eksempel i Hinlopenstretet.

Økt produksjon av kull og behov for større båter medfører økt fare for skade på miljøet i innseilingsleden til Sveagruva. Komiteen mener det må gjennomføres grundige miljø- og risikoanalyser av transporten av kull gjennom Van Mijenfjorden og Bellsund, før et eventuelt vedtak om permanent drift av Svea-Nord kan fattes.

Komiteen slutter seg til Regjeringens intensjon om at virksomhet som kan ha betydning for miljøet på Svalbard, blir integrert i de ulike departementers sektorvise miljøhandlingsplaner med sikte på å gjøre disse styrings- og kostnadseffektive. Komiteen er enig i at næringslivet og forskningen tar ansvar for eventuell miljøbelastning av sin virksomhet og at man gjennom utviklingen av lokaldemokratiet legger til rette for å mobilisere innbyggerne, organisasjonene og næringslivet i Longyearbyen til å ta et større og selvstendig ansvar for sitt lokale miljø. Komiteen støtter en utvikling av Lokal Agenda 21.

Næringsvirksomhet

Komiteen vil peke på at utfordringen for næringslivet på Svalbard ligger i å etablere og opprettholde norsk virksomhet og aktivitet som et bidrag til å oppfylle de overordnede målene for norsk Svalbard-politikk. Et differensiert og moderne næringsliv er med på å gjøre det attraktivt å bo på Svalbard. Samtidig er bevaring av Svalbards særegne villmarksnatur et av de overordnede målene for Svalbard-politikken. Derfor må all menneskelig aktivitet holdes innefor de rammer hensynet til bevaring av naturen og miljø setter.

Komiteen vil understreke at kravet om ikke-diskriminering slik det er nedfelt i Svalbardtraktaten, ikke er til hinder for forbud og regulering av aktiviteter. Som suverenitetsinnehaver på Svalbard har Norge en oppfordring og en rett til å forvalte området i tråd med traktatens bærende prinsipper om likebehandling.

Komiteen er tilfreds med at Longyearbyen i 1990-åra har utviklet seg til et sted med større mangfold av virksomheter og med et langt mer variert næringsliv enn for få år siden. Også i Ny-Ålesund er virksomheten langt bedre tilpasset de utfordringene stedet står overfor som tilrettelegger for internasjonal forskning. Komiteen er fornøyd med at Store Norske Kulkompani AS konsentrerer seg om sin hovedoppgave - kull-driften, og at selskapet i størst mulig grad unngår å drive avledet virksomhet som bedre kan ivaretas av det øvrige næringslivet.

Komiteen registrerer at gruveselskapet, til tross for at meldingen varsler at driften der skal opphøre, planlegger drift av Gruve 7 i flere år framover, med det for øyet å forsyne kraftverket i Longyearbyen med kull. Komiteen regner med at Store Norske legger fram en plan for hvordan det kan legges opp til en forsvarlig drift med den nåværende infrastruktur, og uten å åpne et nytt uttak fra Gruve 7.

Komiteen registrerer videre at Svea Vest er utdrevet, og at prøvedrift pågår i Svea Nord. I brev fra Justisdepartementet datert 16. mars 2000, med vedlegg fra Næringsdepartementet og SNSK, gjøres komiteen oppmerksom på at prøvedriften går i full skala, at uttaket - for å skape lønnsomhet i driften - er langt større enn først beregnet og at det er behov for å fremskynde bevilgningene til investeringer over statsbudsjettet i forhold til de opprinnelige planene.

Komiteen påpeker at den forserte fremdriften har skjedd uten at Stortinget har vært tilfredsstillende informert.

Det har vært en forutsetning fra myndighetenes side at dersom staten bevilget alle de nødvendige midlene til investeringer i "Svea-Nord"-prosjektet, i meldingen er beløpet oppgitt til 290 mill. kroner, skal driften dersom det ble vedtatt permanent drift, kunne gå i balanse. I Revidert nasjonalbudsjett, St.prp. nr. 62 (1999-2000), blir det foreslått å tilleggsbevilge ytterligere midler til investering i prøvestollen mens det ordinære tilskuddet til drift blir redusert. Videre foreslås at produksjonstaket på 400 000 tonn kull blir opphevet og at oppgraderingen av utskipningshavn og lasteanlegg skjer innenfor de rammer som miljøvernmyndighetene setter.

Etter selskapets ferskeste planer vil vurdering om permanent drift kunne sluttbehandles allerede høsten 2000. Komiteen forstår selskapets ønske om en rask avklaring, men legger vekt på at myndighetene må sikre seg et best mulig beslutningsgrunnlag.

Komiteen regner med at Stortinget tar stilling til permanent drift av Svea Nord om og når departementet fremmer saken for Stortinget, men vil understreke at forutsetningen for den videre fremdrift av "Svea-Nord"-prosjektet er at den skjer i nær dialog mellom SNSK og Regjeringen.

Selv om komiteen i denne innstillingen ikke tar stilling til permanent drift av Svea Nord vil komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, likevel komme med noen synspunkter på vilkårene for en eventuell fremtidig drift. Det har

hele tiden vært en forutsetning at drift av Svea Nord er basert på at gruvepersonellet ukependler og at det ikke bygges vei mellom Svea og Longyearbyen. Dette har ledelsen i Store Norske nylig bekreftet overfor komiteen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, vil videre knytte noen merknader til forholdet mellom lønnsomhet og volum. Flertallet er av den oppfatning at det må være en viss fleksibilitet i forståelsen av lønnsomhetskravet når videre drift av kulldrift på Svalbard skal vurderes. Flertallet vil peke på at Store norske og kulldrift helt siden starten i 1916 har vært et viktig virkemiddel i norsk Svalbardpolitikk og begrepet lønnsomhet må også sees i lys av dette. Det er derfor ikke tale om en ren bedriftsøkonomisk vurdering av selskapets kulldrift, men en helhetlig vurdering av kulldriften som virkemiddel i Svalbard-politikken. Dette må legges til grunn for en beslutning om videreføring/eventuell avvikling av kulldrift på Svalbard. Det vil også, etter flertallets oppfatning, gjøre det mulig med større fleksibilitet med hensyn på volumuttaket pr. år.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil understreke at gruve drift i Svea Nord vil være et viktig bidrag til å opprettholde hovedmålsettingen om en norsk befolkning på Svalbard. Disse medlemmer ser det samtidig som en utfordring at Regjeringen lykkes i å redusere overføringene over Svalbard-budsjettet på sikt, og vil peke på at det er viktig å tilrettelegge for et økonomisk bærekraftig samfunn. Disse medlemmer mener derfor at lønnsomhetskravet må få større vekt ved en fortsatt gruve drift. Disse medlemmer vil avvende Regjeringens forslag før det trekkes noen endelig konklusjon knyttet til fremtidig norsk gruvevirksomhet, men legger til grunn at bedriftsøkonomisk lønnsomhet bør være styrende for Store Norges videre virksomhet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at den norske kulldriften på Svalbard bør trappes ned og på sikt avvikles, bortsett fra utvinning av kull til Svalbards egen energiforsyning. Det vil ikke la seg gjøre å drive forretningsmessig utvinning av kull uten en økende konflikt mellom miljøhensyn og hensynet til gruve driften. Dette medlem mener at Reindalen bør vernes. Dette medlem viser også til de store miljøutfordringer som knytter seg til transport for kullet fra Svea Nord.

Dette medlem viser også til at utvinning og forbrenning av kull fører til store utslipp av klimagasser og at Norge prinsipielt bør gå inn for redusert bruk av kull internasjonalt. Dette medlem mener at det bør lages en plan for nedtrapping av den norske kulldriften og overgang til annen næringsvirksomhet på Svalbard.

Komiteen mener at beslutningen om eventuell permanent drift av Svea Nord må fattes på grunnlag av en fullstendig miljøkonsekvensanalyse i tråd med kravene i plan- og bygningsloven. Denne må foreligge når SNSK gir sin tilråding om saken. Forhold som bl.a. må vurderes nærmere er miljøkonsekvenser av kullutskipningen gjennom Van Mijenfjorden og Bellsund, utslipp av klimagasser og lokale inngrep og forurensning i Svea-området.

Det ikke er ønskelig at det utvikles turistprodukter som innebærer en miljømessig eller sikkerhetsmessig risiko. Etter komiteens mening medfører det strenge betingelser for utviklingen av reiselivet på Svalbard. Nødvendige reguleringer må således rettes direkte inn mot de aktivitetene som kan skade miljøet. Komiteen mener generelt at det vil være tjenlig at mest mulig av turismen foregår i organiserte former.

Det bør vurderes om det skal stilles krav om lokal tilknytning eller kunnskaper om lokale forhold til den enkelte reiselivsaktør, eventuelt pålegg om at turoperatører benytter godkjente guider. Formell godkjenning av et opplegg før produktet tilbys i markedet, kan etter komiteens oppfatning også være et aktuelt tiltak.

Det er lite som tyder på at cruiseturismen til Svalbard vil avta. Komiteen mener at det er behov for en gjennomgang av denne type turisme, bl.a. om sikkerheten knyttet til virksomheten er god nok, om antall ilandstigninger utenfor bosettingene bør begrenses eller om det bør innføres restriksjoner på skipenes geografisk aksjonsområde.

Komiteen mener at reiselivsrådet også i framtida bør være en viktig samarbeidspartner for myndighetene når det gjelder utviklingen av reiselivet, men at reiselivet selv etter hvert må påta seg større del av kostnadene ved denne virksomheten.

Forskning og utdanning

Forskning og utdanning fremstår i dag som noen av de viktigste aktivitetene på Svalbard og er mer sentral i en overordnet politisk sammenheng enn tidligere. Komiteen er tilfreds med denne utviklingen.

Egen norsk forskningsvirksomhet og norske forskningsbaser er etter komiteens mening viktige virkemidler både for å markere og befeste Norges polare interesser og kompetanse, for å oppfylle forpliktelser i Svalbardtraktaten med hensyn til bevaring av områdets særegne villmarksnatur, og for å ivareta nasjonale interesser og håndheve suverenitet.

Komiteen mener at det har vært riktig å bygge opp en god infrastruktur for forskningen. Dette har etter komiteens mening bidratt sterkt til å gjøre øygruppa til en meget etterspurt forskningsplattform - nasjonalt og internasjonalt.

Komiteen støtter at det fortsatt skal være norsk politikk å gi forskere fra alle nasjoner gode og likeverdige arbeidsbetingelser. Komiteen vil understreke at på sentrale forskningsområder må norsk Svalbardforskning ha som ambisjon å være internasjonalt ledende.

Meldingen fremhever følgende sentrale forskningsområder:

- Arktis som naturlaboratorium,
- Globale miljøendringer,
- Bevaring av det europeiske naturmiljøet,
- Utnyttelse av naturressursene,
- Polare operasjoner,
- Samarbeid og konflikter i polarområdene,
- Polarhistorie, kulturminnevern og arktiske språk.

Komiteen slutter seg til disse prioriteringene.

Universitetsstudiene på Svalbard, UNIS, har etter komiteens mening, vært en suksess, ikke bare faglig, men også i lokalsamfunnet. Komiteen finner grunn til å rose alle dem som har bidratt til den dugnadsånd som har preget de første virksomhetsårene til UNIS. En videre forklaring på suksessen ligger etter komiteens mening i at UNIS i dag er organisert som en stiftelse, med de fire fastlandsuniversitetene som forpliktete stiftere. Komiteen er kjent med at bl.a. Riksrevisjonen har ment at stiftelsesformen ikke er hensiktsmessig og at det isteden vurderes å omgjøre UNIS til et offentlig aksjeselskap med de fire universitetene som eiere. Komiteen har ikke sterke oppfatninger om organiseringen av UNIS, men vil påpeke at det forpliktende samarbeidet som har eksistert mellom de fire universitetene må bli videreført i en eventuelt ny organisasjonsmodell.

Komiteen vil påpeke at forsknings- og utdanningsmiljøet på Svalbard er lite og sårbart. Komiteen ser det slik at et utstrakt samarbeid mellom UNIS, universitetene på fastlandet og Polarmiljøsentret i Tromsø vil gi gevinst i form av økt rekruttering til vitenskapelige stillinger, styrket norsk polarforskning og økt forskningsaktivitet på Svalbard.

Komiteen har i brev datert 28. februar 2000 fra den norske delegasjonen av den arktiske komité, som har observatørstatus i Arktisk Råd, blitt anmodet om å vurdere hvordan forsknings- og utdanningsvirksomheten på Svalbard eventuelt kan inngå som en del av Arktisk universitet. Komiteen ber departementet, i samarbeid med UNIS, vurdere om det er aktuelt med en avtale i en eller annen form mellom UNIS og Arktisk universitet.

Meldingen legger stor vekt på at en fremtidig vekst innen forskning og utdanning i Longyearbyen må skje innenfor eksisterende anlegg og etablert infrastruktur. Meldingen er således noe avventende til forslaget om å bygge ut en forskningspark i Longyearbyen i tilknytning til UNIS.

Svalbard Forskningspark er planlagt å være en samlokalisering av alle de akademiske miljøene i Longyearbyen, Svalbard Museum, et magasin for arkeologisk og kulturhistorisk materiale og eventuelt et informasjonssenter om Svalbards natur og miljø. Komiteen mener at det er mulig å oppnå en betydelig synergieffekt ved en slik samlokalisering og anbefaler derfor at man så raskt som mulig går videre med byggeplanene. Komiteen mener at en måte å virke-

liggjøre disse planene på kan være at Statsbygg står som utbygger med de aktuelle institusjonene som leietakere.

Komiteen vil understreke at en videre vekst innen forskning og utvikling må skje innenfor forsvarlige miljømessige rammer. Komiteen mener at forskning i de vernede områdene bør begrenses til virksomhet som ikke kan foregå andre steder og som ikke er i strid med vernets formål.

Kings Bay AS har ansvaret for å tilrettelegge infrastrukturen i Ny-Ålesund i samsvar med forskningsmiljøenes behov og prioriteringer. Komiteen gir sin tilslutning til at Ny-Ålesund blir videreutviklet som en "grønn" forskningsstasjon, og forutsetter at Kings Bay AS sørger for nødvendige tiltak for å redusere miljøvirkningene av virksomheten i Ny-Ålesund-området til et minimum.

Komiteen mener at det vil kunne medføre at området rundt Ny-Ålesund, inkludert hele Brøggerhalvøya og Kongsfjordenområdet, må beskyttes som forskningsområde. Komiteen erkjenner at det kan føre til at det må settes grenser for annen virksomhet. Forskning som er til skade for eksisterende virksomhet eller i strid med relevante forskningsstrategiske planer, bør i utgangspunktet ikke tillates i Ny-Ålesund.

Komiteen mener at det er viktig at ressursene i Ny-Ålesund blir bedre utnyttet både av norske forskere og i utdanningsammenheng. Komiteen ber spesielt om at det blir økonomisk tilrettelagt for at UNIS i større omfang enn i dag, kan bruke Ny-Ålesund som feltstasjon.

De senere åra har det vært satset stort innen romrelatert virksomhet. Interessen synes å være økende. Det internasjonale forskningsmiljø har investert tungt i EISCAT-radarne ved Longyearbyen og SvalRak i Ny-Ålesund, mens Svalsat med flere satellitt-telemetristasjoner ved Longyearbyen, er et rent kommersielt anlegg. Norge har deltatt med store bevilgninger i disse anleggene. Komiteen vil peke på at det er Svalbards meget gunstige geografiske beliggenhet som gjør disse investeringene interessante. Etter komiteens mening ligger det et vekstpotensial i denne virksomheten.

Komiteen er av den oppfatning at de investeringene som er gjort bør gi større vitenskapelig avkastning enn de gjør i dag. Komiteen mener at de store investeringene som her er foretatt, ikke følges godt nok opp med driftsmidler i form av stipender og prosjektmidler rettet inn mot bruk av infrastrukturen. Komiteen mener at selv en marginal økning av driftsmidlene vil gi høy avkastning, både faglig og suverenitetsmessig. Komiteen ber Regjeringen, gjennom Norges forskningsråd, om å legge til rette for dette. I tillegg vil slik forskning øke forskernes botid på Svalbard, hvilket er ønskelig ut fra et mål om å opprettholde en stabil bosetting på øygruppa.

Komiteen vil understreke betydningen av at tilsynsorganet fører en jevnlig, effektiv og troverdig kontroll med at driften av jordstasjonene skjer i samsvar med Svalbardtraktaten.

Longyearbyen - vilkår for bosetting og utvikling av lokaldemokrati

Komiteen vil peke på at Longyearbyen i dag fremstår som et moderne og velutrustet samfunn. Dette er resultatet av en villet politikk som har hatt bred oppslutning i Stortinget.

Komiteen vil understreke at Norge i kraft av sin suverenitet, i utgangspunktet står fritt i forhold til å innføre et demokratisk system for styringen av utviklingen i Longyearbyen. Saksfelt som berører forholdet til utenlandske bosettinger skal være underlagt sysselmannens ansvarsområde.

Komiteen er prinsipielt av den oppfatning at ethvert norsk samfunn skal styres av et folkevalgt organ. Derfor dreier spørsmålet om å innføre lokaldemokrati på Svalbard seg ikke om det skal innføres, men om hvor omfattende det skal være og i hvilket tempo det skal gjennomføres.

Ved innføring av lokalstyre i Longyearbyen må det videre tas hensyn til utenrikspolitiske forhold og statens særlige behov for kontroll med utviklingen på øygruppa, blant annet hensynet til de høye, nasjonale miljømålene som er satt for Svalbard. Hensynet til befolkningen teller også med. Samlet sett gir dette, etter komiteens mening, et noe annet rammeverk for øygruppa og Longyearbyen, enn for fastlandet.

Regjeringen foreslår at det etableres et Longyearbyen Lokalstyre. Komiteen er enig i det. De oppgavene som lokalstyret skal ha ansvar for, vil i hovedsak omfatte oppgaver som på fastlandet er kommunale.

Hensikten med å innføre lokaldemokrati er å gi innbyggerne større innflytelse over utviklingen av sitt eget lokalsamfunn. Komiteen mener at den geografiske grensen for Longyearbyen Lokalstyres myndighetsområde, skal være begrenset til Longyearbyen arealplanområde.

Komiteen mener at Svalbard Samfunnsdrift så snart som mulig bør overføres til Longyearbyen Lokalstyre, som selv tar stilling til den fremtidige organiseringen og driften av SSD.

Longyearbyen Lokalstyre vil få ansvaret for selskaps budsjett, økonomi og ansatte samt de tjenester som selskapet yter. Disse tjenester vil etter komiteens oppfatning omfatte:

Produksjon og distribusjon av elektrisk kraft og fjernvarme, vannforsyning, avløpshåndtering, renovasjon, arealplanlegging, oppmålingstjenester, avfallshåndtering, brannvern, samt drift av barnehager, ungdomsklubb, kino, bibliotek, galleri og Svalbardhallen. Videre overtas ansvaret for vedlikehold av veinettet i Longyearbyen og driften av bykaia, samt boliger som leies ut til egne ansatte og andre prioriterte grupper i byen.

Komiteen vil understreke at innføring av lokalstyre i seg selv ikke *nødvendig* gjør økt skatt.

Komiteen vil peke på at kvaliteten på infrastrukturen og tjenestetilbudet i den norske bosettingen ligger på høyt nivå. Overføringene til lokalsamfunnet bør

derfor ikke øke ut over dagens nivå. På sikt er det, ifølge Regjeringen, et mål å redusere overføringene.

Energiforsyningen i Longyearbyen består i dag av et kullfyrt kraftverk som leverer strøm og varme. Både energiverket og forsyningsnettet har behov for store investeringer til vedlikehold, opprustning og modernisering. Komiteen mener at fremtidig finansiering av opprustning og drift av energiforsyningen må være klarlagt før Longyearbyen Lokalstyre eventuelt kan overta ansvaret for energiforsyningen. Komiteen mener at det alternativt kan være aktuelt at energiforsyningen i framtida sees på som en statlig oppgave.

Komiteen mener at det er aktuelt å overføre barneverns- og helsemyndighet hva angår bosettingen i Longyearbyen, sammen med eventuelt andre "kommunale" oppgaver fra sysselmannen.

Skolen er i dag statlig. Komiteen mener det er tjenlig at grunnskole og videregående skole som i dag, utgjør én enhet med felles administrasjon, og at ansvaret for denne enheten etter hvert overføres til Longyearbyen Lokalstyre. Skolen vil da naturlig sees i sammenheng med hele oppvekstsektoren i Longyearbyen.

Komiteen mener at det trengs noe tid for å forberede denne overgangen og foreslår at Longyearbyen Lokalstyre overtar ansvaret for skolen ved årsskiftet 2005-2006.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener en overføring av ansvaret for grunn- og videregående skole til Longyearbyen Lokalstyre bør kunne skje raskere og ser årsskiftet 2005/2006 som et seneste tidspunkt for når dette bør kunne skje.

Komiteen ber om at departementet, Longyearbyen Lokalstyre, Troms fylkeskommune og utdanningsdirektøren i Troms samarbeider om de konkrete utfordringene som må løses før overføringen kan slutføres.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Kristelig Folkeparti, er videre av den prinsipielle oppfatning at også ansvaret for kirken bør overføres til Longyearbyen Lokalstyre. Men fordi kirken skal dekke behovet for hele øygruppa, ber flertallet foreløpig bare om at departementet vurderer dette.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti har merket seg at både Svalbardrådet og Svalbard kirkeråd har uttalt seg klart imot å legge Svalbard kirke under Longyearbyen lokalstyre. Disse medlemmer viser bl.a. til at en tilpasning til lov om Den norske Kirkes ordning vil innebære en økning av de administrative kostnadene gjennom nødvendig etablering av sekretariat og betinge økte ressurser. Etter en samlet vurdering vil disse medlemmer gå inn for at Svalbard kirke fortsatt skal ha den direkte tilknytning til Kirke-, utdanning- og forskningsdepartementet som i dag.

Regjeringen foreslår ikke å endre organiseringen av helsetjenestene på Svalbard, selv om primærhelsetjenesten er en kommunal oppgave på fastlandet. Komiteen er enig i at primærhelsetjenesten og sykehusdriften i Longyearbyen er så integrert i hverandre at en splitting av disse ikke er ønskelig. I praksis betyr det at Longyearbyen Lokalstyre ikke får ansvaret for tilbudet om primærhelsetjenesten til befolkningen. Komiteen mener at det vil være behov for en dialog mellom Longyearbyen Lokalstyre og ledelsen på sykehuset om de oppgavene som er felles.

Komiteen er enig i at helse- og sosialtjenestetilbudet ikke bygges ut over dagens nivå. Det forutsettes at slike behov skal ivaretas av den kommunen der den enkelte har sin fastlandstilknytning. Komiteen går videre ut fra at samarbeidet med Regionsykehuset i Tromsø fortsetter som i dag, men ser det ikke aktuelt å gjøre Longyearbyen sykehus til en del av Regionsykehuset i Tromsø.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, ser det ikke som naturlig å organisere egne helsetjenestetilbud i Svea og Ny-Ålesund. Det forutsettes at behovet for helsetjenester i Svea og Ny-Ålesund ivaretas av og fra Longyearbyen sykehus. Utenlandske bosettinger organiserer og finansierer sin egen helsetjeneste, slik det er nedfelt i Bergverksordningen. I meldingen er det påpekt at gjeldende regelverk om helsevesenet på Svalbard er lite tilpasset lokalsamfunnet slik det fremstår i dag. Under henvisning til at det er vedtatt en ny helselovgivning på fastlandet, opplyser Regjeringen at den vil vurdere om lovene delvis også bør gjøres gjeldende på Svalbard. I tilfelle er det snakk om en revisjon av gjeldende forskrift for helsetjenesten på Svalbard.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at det bør opprettes en fast sykepleierstilling i Ny-Ålesund.

Komiteen har et annet sted i denne innstillingen bedt departementet vurdere om norsk lovverk mer generelt bør innføres på Svalbard hvis ikke annet er særskilt vedtatt. Komiteen ber departementet vurdere en revisjon av gjeldende forskrifter for helsetjenester på Svalbard i denne sammenheng.

Komiteen mener at det ikke bør stimuleres til vekst i innbyggertallet ut over dagens nivå. De siste åra har innbyggertallet ligget på 1 200-1 400 innbyggere. Dette ansees å være tilstrekkelig til å opprettholde et godt og stabilt familiesamfunn. På grunn av tilfeldige endringer i befolknings sammensetningen, vil imidlertid innbyggertallet kunne variere noe år om annet.

Etter komiteens mening er det ikke aktuelt å legge til rette for å utvikle Longyearbyen til et livsløpssamfunn. Komiteen mener at det også i fremtiden må være en ordening der bolig og arbeid er knyttet sammen. Komiteen mener videre at statlige boliger så langt

det er mulig, skal fordeles etter behov og uavhengig av hvilken etat man er ansatt i.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, mener at det ikke skal legges til rette for en ytterligere privatisering av boligene i Longyearbyen.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener det bør legges til rette for ytterligere privatisering av boliger i Longyearbyen ved bl.a. opprettelse av private borettslag. Disse medlemmer vil også be Regjeringen vurdere en arverett knyttet til boplikt i forbindelse med utarbeidelse av nye regler for fritidshytter på Svalbard.

Barnehageloven er ikke gjort gjeldende på Svalbard. Komiteen er enig med Regjeringen i at barnehagevirksomheten på Svalbard bør formaliseres og at forvaltningsoppgavene som er forbundet med drift av barnehager i Longyearbyen, bør overføres fra sysselmannen til Longyearbyen Lokalstyre. Komiteen vil peke på at oppvekstforholdene for barn i Longyearbyen er spesielle og vil derfor understreke betydningen av at alle barn får et barnehagetilbud.

I meldingen foreslås det at valgperioden for Longyearbyen Lokalstyre settes til to år. Komiteen mener at man heller ikke på Svalbard bør fravike regelen om fire års valgperioder og vil foreslå dette. Komiteen innser at botiden i Longyearbyen er kortere enn botiden i en fastlandskommune og vil derfor foreslå at det i tillegg til fire års valgperioder innføres en ordning med suppleringsvalg hvert annet år dersom der er nødvendig. Valgdatoen bør være sammenfallende med valgdatoen for hhv. kommunevalg og stortingsvalg.

For å være valgbar til Longyearbyen Lokalstyre må man ha fylt 18 år i valgåret, fylle vilkårene for å avgi stemme ved kommunestyre og fylkestingsvalg i Norge og være bosatt enten i Longyearbyen eller Svea. Det samme gjelder for stemmeretten bortsett fra at departementet foreslår at denne skal være uavhengig av hvor man er bosatt på Svalbard. Komiteen mener at alle som har stemmerett til Longyearbyen Lokalstyre i prinsippet også bør være valgbare til Lokalstyret.

Driften av Svalbardposten er organisert som et aksjeselskap, Svalbardposten AS, og er 100 pst. eiet av stiftelsen Svalbardposten. Både stiftelsen og aksjeselskapet har samme styre, som består av ett medlem fra Justisdepartementet, tre medlemmer fra Svalbardråd og ett medlem fra de ansatte. Styret fungerer som generalforsamling, mens vedtektsendringer skal godkjennes av Justisdepartementet. Komiteen mener at selv om stiftelsesformen har fungert bra, er prinsippet om medienes uavhengighet viktig. Komiteen vil derfor be departementet sørge for at Svalbardposten får en organisasjonsform som gjør den helt uavhengig av departementet. Målet om at Svalbardposten skal være en lokalavis med sterk tilknytning til Svalbard og med utgivelsessted i Longyearbyen, må videreføres.

Komiteen slutter seg til forslaget om at enhetsporto bør gjelde også for Svalbard og at servicen på posttjenester ikke skal endres vesentlig. Likeledes støtter komiteen Regjeringens forslag om at teletakstene på Svalbard skal fastsettes etter samme prinsipper som for landet for øvrig. Komiteen mener at det er hensiktsmessig å innføre forliksråd for Svalbard. Komiteen ser dette som en naturlig del av den økte demokratiseringen av samfunnet. Komiteen støtter forslaget om at forlikrådsmedlemmene blir valgt av Longyearbyen Lokalstyre.

Komiteen støtter forslaget om at Longyearbyen Lokalstyre skal velge et utvalg av meddommere og skjønnsmenn på samme måte som kommunestyrene gjør det på fastlandet.

Komiteen er enig i at Svalbard bør omfattes av konfliktrådsordningen.

17. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og råår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

St.meld. nr. 9 (1999-2000) om Svalbard - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 25. mai 2000

Einar Steensnæs
leder

Kirsti Kolle Grøndahl
ordfører

Kjell Ivar Fossnes
fung. sekretær

Vedlegg 1**Brev fra utenrikskomiteen til Justisdepartementet v/justisministeren, datert 5. april 2000****St. meld. nr. 9 (1999-2000) Svalbard**

I forbindelse med behandlingen av nevnte melding anmoder utenrikskomiteen om at det gis en oppdatert fremstilling av de planer som Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S (SNSK) har for selskapets virksomhet, og som ikke allerede fremgår av stortingsmeldingen eller omtale i Justisdepartementets brev av 16 mars 2000.

I nevnte brev av 16 mars fremgår det at SNSKs aktiviteter på Svalbard i dag er en del endret i forhold til det som er beskrevet i meldingen. Komiteen anmoder om Næringsdepartementets vurdering av de endringene som allerede er iverksatt i gruve 7, i "gamlegruva" i Svea og de store uttakene fra prøvestollen i Svea Nord, kfr. artikler i Svalbardposten, artikler i Dagens Næringsliv 4 april 2000 samt SNSKs planer.

Det anmodes om at nevnte informasjon sendes komiteen innen torsdag 13 april 2000.

Svar m/vedlegg fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til utenrikskomiteen, datert 13. april 2000**St.meld. nr. 9 (1999-2000) Svalbard**

Jeg viser til brev av 5. april 2000 fra Stortingets utenrikskomitee.

Som anmodet om av komiteen følger vedlagt en oppdatert fremstilling fra nærings- og handelsministeren datert 11.04.2000 av de planer som Store Norske Spits-

bergen Kulkompani AS (SNSK) har for selskapets virksomhet.

Regjeringen tar sikte på å vurdere SNSKs opplegg og gi Stortinget nærmere opplysninger om kullvirksomheten - samt fremme aktuelle forslag - i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett våren 2000.

*Undervedlegg***Brev fra Nærings- og handelsdepartementet v/statsråden til Justisdepartementet, datert 11. april 2000****St.meld. nr. 9 (1999-2000) Svalbard - Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S**

Det vises til brev av 5. april 2000 fra lederen i Stortingets utenrikskomitee til justisministeren, oversendt Nærings- og handelsdepartementet med fax 7. april 2000. I brevet anmoder utenrikskomiteen om at det gis en oppdatert fremstilling av de planer som Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S (SNSK) har for selskapets virksomhet, og som ikke allerede fremgår av stortingsmeldingen eller omtale i Justisdepartementets brev av 16. mars 2000. Videre anmoder komiteen om Næringsdepartementets vurdering av de endringene som allerede er iverksatt i Gruve 7 og i Svea Vest, samt de store uttakene fra prøvestollen i Svea Nord. I denne sammenheng viser komiteen til artikler i Svalbardposten, artikler i Dagens Næringsliv 4. april 2000 samt SNSKs planer.

Nærings- og handelsdepartementet foreslår at det sendes et brev til utenrikskomiteen med følgende hovedinnhold:

Innledning

Nærings- og handelsdepartementet har i brev datert 13. mars 2000 til Justisdepartementet gitt supplerende opplysninger om den norske kullvirksomheten på

Svalbard. Dette brevet ble oversendt til Stortingets presidentskap med brev fra Justisministeren datert 16. mars 2000.

I det følgende er gitt oppdaterte opplysninger og departementets foreløpige vurderinger av SNSKs kullvirksomhet.

Gjeldende rammebetingelser for kullvirksomheten

Nåværende vedtatte driftsopplegg innebærer en begrenset produksjonsdrift i Gruve 7 og regulær drift i Svea Vest, samt driving av undersøkelsesstoll i Svea Nord. I tillegg kan selskapet eventuelt gjennomføre en midlertidig produksjonsdrift i den sydlige randsonen av Svea Nord. Samlet kullproduksjon skal ikke overstige 400 000 tonn i gjennomsnitt pr. år for perioden 1999-2001.

Selskapet skal drives best mulig vurdert etter bedriftsøkonomiske kriterier. Samtidig skal hensynet til sikkerhet og miljø ivaretas på tilfredsstillende måte.

Styrets tilrådning av 29. januar 1999

SNSK la 29. januar 1999 frem rapporten "Styrets tilrådning vedrørende undersøkelser i Sentralfeltet med sikte på gruvedrift i Svea Nord". I rapporten anbefalte styret at det drives en undersøkelsesstoll i Svea Nord,

slik at man skulle få et nødvendig og tilstrekkelig beslutningsgrunnlag når det gjelder eventuell videreføring av kullgruvedriften.

Samlet kullproduksjon var planlagt å utgjøre 428 000 tonn i 1999 og 312 000 tonn i 2000. Selskapet var forutsatt å ha en bemanning på 204 personer i disse årene.

Det statlige tilskuddsbehovet til SNSK for perioden 1999-2002 var anslått til 379 mill. kroner. I tillegg var det forutsatt at investeringer på 42 mill. kroner ble finansiert ved lån med statsgaranti. Dersom renter og avdrag på lånet (6 mill. kroner) holdes utenfor beregningene beløp samlet finansieringsbehov seg til 415 mill. kroner. Av dette gjaldt 290 mill. kroner prosjekt Svea Nord og 125 mill. kroner Gruve 7, Svea Vest og Svea Øst.

Selskapet regnet med å ha nødvendig grunnlag for en tilrådning om feltet er drivverdig i løpet av høsten 2001.

Om undersøkelsesstollen viser et negativt resultat anbefalte styret at gruvedriften i SNSK avvikles. Styret anbefalte også styrt avvikling dersom det ikke besluttes å drive en undersøkelsesstoll.

Et eksemplar av rapporten følger vedlagt til orientering.

Faktisk utvikling

SNSKs kullproduksjon i 1999 utgjorde 404 000 tonn, fordelt med 137 000 tonn fra Gruve 7 og 267 000 tonn fra Svea Vest. Kullproduksjonen i 1. kvartal 2000 var på 93 000 tonn, fordelt med 16 000 tonn fra Gruve 7, 67 000 tonn fra Svea Vest og 10 000 tonn fra undersøkelsesstollen i Svea Nord.

Pr. 31. mars 2000 var undersøkelsesstollen drevet ca. 450 meter inn i fjellet.

Selskapet hadde i 1999 og 1. kvartal 2000 omlag 190 fast ansatte.

Over statsbudsjettet for 1999 ble det bevilget 87 mill. kroner i tilskudd til SNSK. For 2000 utgjør tilskuddet 126 mill. kroner. Bevilgningene omfatter tilskudd til driving av undersøkelsesstollen med 30 mill. kroner i 1999 og 66 mill. kroner i 2000.

Vedlegg 2

Brev fra utenrikskomiteen til Justisdepartementet v/justisministeren, datert 9. mai 2000

St.meld. nr. 26 (1999-2000) Svalbard

I stortingsmeldingen s. 86 heter det: "Det må derfor vurderes hvordan eierrettighetene i Longyearbyen best kan forvaltes ... Regjeringen ser det som viktig at eiendomsretten til grunnen i bosetningene forblir samlet på en eiers hånd."

Så vidt komiteen vet er eiendomsretten til grunn i Longyearbyen i hoveddelen fordelt på SNSK, og at sta-

Selskapets nåværende planer

SNSK går nå inn for at driften i Gruve 7 videreføres i ytterligere 10 år med et årlig produksjonsvolum på ca. 50 000 tonn og en bemanning på ca. 15 personer. Det legges til grunn at gruva kan drives i balanse og uten statlige tilskudd.

Nåværende planer for Svea Vest går ut på at driften blir stanset i juni/juli 2000, hvorefter det vil bli igangsatt sikrings- og stengningsarbeider. Svea Øst er undersøkt og ansees ikke lenger å være drivverdig.

Når det gjelder undersøkelsesstollen i Svea Nord har selskapet lagt opp til en forsering av driften i forhold til opprinnelig fremdriftsplan. Planene om midlertidig produksjonsdrift i den sydlige randsonen faller bort som følge av dette. Styret regner nå med å kunne fremlegge sin tilrådning om ja eller nei til regulær produksjonsdrift i Svea Nord allerede høsten 2000. En forsering av undersøkelsesdriften forutsetter imidlertid at nåværende vedtatte produksjonstak på 400 000 tonn i gjennomsnitt pr. år blir opphevet. Videre vil en forsering medføre en økning i finansieringsbehovet for 2000 med om lag 70 mill. kroner. SNSK fremholder at økningen kun representerer en tidsmessig forskyvning og at anslaget for de samlede kostnadene for perioden 1999 - 2002 fremlagt i styrets tilrådning av 29. januar 1999 fortsatt står ved lag.

Departementets merknader

Som det ble understreket i Nærings- og handelsdepartementets brev til Justisdepartementet av 13. mars 2000, som ble oversendt Stortinget av justisministeren med brev av 16. mars 2000, legges det til grunn at inntil noe annet er vedtatt av Stortinget, vil de nåværende forutsetninger gjelde for driftsopplegg og investeringer for SNSKs virksomhet.

Nærings- og handelsdepartementet tar sikte på å vurdere SNSKs framlegg i samråd med berørte departementer, og gi Stortinget nærmere opplysninger om kullvirksomheten - samt fremme aktuelle forslag - i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett våren 2000.

ten direkte har en liten del. Mener departementet at dette bør samles enten hos SNSK eller staten direkte, og i tilfelle hos hvem?

Vi forstår det slik at uansett eierskap vil arvtageren etter SSD få arealplanleggingsansvar og disposisjonsretten over grunnen i Longyearbyen.

Det bes om at svaret er komiteen i hende fredag 12.ds.

Svar fra Justisdepartementet v/statsråden til utenrikskomiteen, datert 12. mai 2000

St.meld. nr. 9 (1999-2000) Svalbard

Det vises til brev av 9. mai 2000 fra Stortingets utenrikskomite.

1. I Stortingsmeldingen om Svalbard er det på side 86 sagt at "Regjeringen ser det som viktig at eiendomsretten til grunnen i bosetningene forblir samlet på en eiers hånd."

Området der selve bosetningen i Longyearbyen er, eies i dag av Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK). Det er riktignok et belte i elveleiet i Adventdalen som eies av staten, men uttalelsen i stortingsmeldingen gjaldt ikke dette forholdet.

Regjeringen ser det som viktig at grunnen i bosetningene ikke blir delt opp og solgt til ulike personer eller virksomheter, for eksempel til eier av hotell, butikker, boliger osv. En slik oppdeling vil gjøre det vanskelig å styre utviklingen i bosetningene ved hjelp av eierrådigheten. Med dagens eierforhold er det mulig å sette rammevilkår for virksomheter og aktivitet som ellers ville være undergitt detaljert og offentligrettslig regulering i andre former. Det er dette det er ment å gi uttrykk for i stortingsmeldingen.

Jeg vil for ordens skyld nevne at disse synspunktene også gjør seg gjeldende for de øvrige norske bosetningene, Ny-Ålesund og Svea, som eies av henholdsvis Kings Bay AS og SNSK.

2. Når det gjelder retten til å disponere over grunnen i Longyearbyen, tilligger den i dag Svalbard Samfunnsdrift AS i henhold til en samarbeidsavtale mellom SNSK og Svalbard Samfunnsdrift AS.

Svalbard Samfunnsdrift A/S' oppgaver i dag fremgår av stortingsmeldingens pkt. 7.3.1 side 69.

Disposisjonsretten gir Svalbard Samfunnsdrift A/S rett til å utøve en rekke eierbeføyelser over grunnen i Longyearbyen som inngåelse av festekontrakter, innkreving av festeavgifter, planansvar, jf. brevets pkt. 3, byggetillatelser m.v.

Regjeringen har ikke tatt stilling til hvordan eierrettighetene i Longyearbyen best kan forvaltes etter innføring av lokaldemokrati i Longyearbyen. Regjeringen ser imidlertid ikke for seg at disposisjonsretten vil overføres til Longyearbyen lokalstyre. Ett alternativ er at grunneierrettighetene tilbakeføres SNSK, jf. stortingsmeldingen side 86. Ett annet alternativ er at staten overtar som eier av grunnen i Longyearbyen. Før beslutning tas, må imidlertid de ulike alternativer utredes noe nærmere. Regjeringen vil derfor komme tilbake til dette spørsmålet i forbindelse med selve gjennomføringen av lokaldemokrati i Longyearbyen.

3. Ansvar for arealplanlegging i bosetningene på Svalbard tilligger grunneieren eller den grunneieren bemyndiger i den enkelte bosetting, jf. forskrift om arealplanlegging i bosettingene på Svalbard § 4. Når det gjelder arealplanleggingsansvar for Longyearbyen, er dette i dag tillagt Svalbard Samfunnsdrift AS. Regjeringen mener at det er naturlig at planansvaret overføres til Longyearbyen lokalstyre ved innføring av lokaldemokrati, jf. stortingsmeldingen kap. 6.3.11 Arealforvaltning i bosetningene side 64.

Vedlegg 3

Brev fra Utenriksdepartementet v/utenriksministeren til utenrikskomiteen v/leder Einar Steensnæs, datert 5. mai 2000

Stortingsmelding nr. 9 (1999-2000) Svalbard. Høring

Etter anmodning fra komiteen oversender jeg vedlagt en skriftlig redegjørelse med noen hovedelementer fra orienteringen som ble gitt for Utenrikskomiteen 3. mai 2000. Om ønskelig, kan denne inkluderes som trykt vedlegg til komiteens innstilling i saken.

Noen hovedelementer i Utenriksministerens orientering for Utenrikskomiteen 3. mai 2000

Generelle utenriks- og sikkerhetspolitiske problemstillinger knyttet til Svalbard og dets nærområder

Jeg er takknemlig for denne anledningen til å utdype for komiteen enkelte utenriks- og sikkerhetspolitiske sider ved situasjonen i nordområdene, med særlig vekt på Svalbards plass i dette bildet.

Som påpekt i Stortingsmelding nr. 9 (1999-2000) Svalbard har det over de siste 10 år funnet sted store endringer i de ytre rammebetingelsene for norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Dette har naturlig nok også virket inn på vår svalbardpolitikk. Generell avspenning, større åpenhet og økte samarbeidsmuligheter på tvers av tidligere skillelinjer, har hatt en gunstig virkning for Svalbard og øygruppens nærområder.

Svalbards strategiske betydning er imidlertid ikke blitt mindre enn før. Som også påpekt i meldingen, er denne snarere blitt av en annen karakter.

Øygruppen har en lang historie som interesseområde for utenlandske økonomiske aktører. Fremmede stater rettigheter og øygruppens militære særstatus i henhold til Svalbard-traktaten, sammen med nye utfordringer knyttet til ressurs- og miljøspørsmål, gjør det nødven-

dig fortsatt å se norsk svalbardpolitikk i en bred internasjonal ramme.

De viktigste utfordringer i nyere tid har vært særlig knyttet til forvaltningen av ressursene i havområdene ved Svalbard og øvrige deler av Barentshavet. Det betydelige presset på fiskeressursene krever egnede tiltak for å sikre en ansvarlig ressursforvaltning. Dette presset har økt i takt med overkapasiteten i flere lands fiskeriflåter. For ordens skyld vil jeg nevne at en nærmere vurdering av disse emnene faller utenfor meldingens ramme, også fordi Fiskevernsonen og kontinentalsokkelen ved Svalbard etter norsk syn ikke omfattes av Svalbard-traktatens anvendelsesområde. I lys av utfordringenes betydning vil jeg imidlertid ikke unnlate å komme inn på dem i det følgende.

Uavhengig av endringene i de ytre rammebetingelser for nordområdene, er det etter regjeringens syn vesentlig å bevare kontinuiteten i de overordnede målsettinger for norsk Svalbard-politikk. Hovedlinjene i denne tilnærmingen ligger fast og har utvilsomt bidratt til stabilitet og en fredelig utvikling i området.

Kravet om overholdelse av Svalbard-traktaten og kontroll med at traktaten blir etterlevd på Svalbards territorium er en oppgave som norske myndigheter tar meget alvorlig.

Dette gjelder eksempelvis i forhold til øygruppens militære særstatus. Praksis med hensyn til norsk militær virksomhet på Svalbard har vært mer restriktiv enn traktatens begrensninger har krevd. Særlig i forhold til besøkshyppighet av militært personell og luftfartøyer, er denne praksis imidlertid blitt myket opp i takt med det bedre internasjonale klima.

I denne forbindelse er det også grunn til å nevne romrelatert virksomhet på øygruppen. Det er vedtatt kontrollordninger for å sikre det nødvendige innsyn med denne virksomheten. Dette er en forutsetning for å kunne forebygge eventuelle påstander om traktatstridig militær virksomhet.

Vern av villmarksnaturen på Svalbard er viet stor oppmerksomhet i meldingen. Miljøreguleringer begrunnet i objektive og saklige kriterier, og som anvendes og håndheves likt overfor borgere og selskaper fra alle traktatparter, er etter norsk syn fullt ut i samsvar med Svalbardtraktaten. Regjeringen stiller seg positiv til en videre styrking av miljøvernarbeidet på Svalbard. Samtidig vil jeg fremheve betydningen av at man ved innføring og praktiseringen av miljøreguleringer også tar hensyn til utenrikspolitiske vurderinger som berører forholdet til andre traktatparter.

Også innføring av lokaldemokrati i Longyearbyen er viet stor oppmerksomhet i meldingen. Den foreslåtte styringsmodell går i all hovedsak ut på å overføre ansvaret for oppgaver som på fastlandet er kommunale til Longyearbyen lokalstyre. Det er lagt til grunn at folkeretten, og herunder Svalbardtraktaten, ikke legger begrensninger på valg av styringsform. En forutsetning er selvsagt at de lokale styringsorganer respekterer de begrensninger på norsk suverenitetsutøvelse som føl-

ger av traktaten. Likevel er det viktig å ha et øye til konsekvensene ved valg av visse elementer i den styringsmodell som bør legges til grunn, og i takten av overføring av ulike myndighetsoppgaver til Longyearbyen lokalstyre. Takten bør være slik at det gis rom for evaluering av prosessen både sentralt og lokalt.

Utover selve Svalbards territorium, er det knyttet en rekke viktige spørsmål til havområdene utenfor Svalbard.

Norge har suvereniteten på øygruppens territorium. I samsvar med moderne havrett har Norge derfor reguleringsrett, forvaltningsansvar og håndhevelsesadgang hva angår ressursene i havområdene utenfor sjøterritoriet.

Svalbard-traktaten gjelder etter sin ordlyd kun ut til sjøterritoriets yttergrense på 4 nautiske mil. Etter norsk syn må traktaten tolkes strengt, slik at den verken får anvendelse i 200 miles sonen eller på kontinentalsokkelen. Dette synet er imidlertid ikke ubestridt. I 1977 måtte uenigheten om dette avveies mot behovet for å sikre en ansvarlig ressursforvaltning. Dette skjedde i en situasjon som var preget av kyststatsutvidelser til 200 nautiske mil verden over, samt et økende press på fiskeressursene.

For å unngå å sette spørsmålet på spissen, valgte Norge å opprette en ikke-diskriminerende fiskevernsonen ved Svalbard fremfor en fullverdig økonomisk sone med eksklusive rettigheter for nordmenn. Dette ble gjort for å sikre bevaring og forsvarlig forvaltning av fiskeressursene i disse havområdene, samt å hindre uregulert fiske. Forvaltning av fiskeressursene i Vernesonen har bydd og byr fremdeles på en rekke vanskelige utfordringer, men må sies å ha fungert etter hensikten. Stater som har bestridt norsk syn har også lagt til grunn praktiske forståelser eller på annen måte erkjent nødvendigheten av enkelte ensidige norske fiskebevaringstiltak i Vernesonen. Kystvakten følger årvåkent med fiskerivirksomheten i området.

Når det gjelder kontinentalsokkelen ved Svalbard, har ledende operatørselskaper på norsk sokkel så langt konkludert med at fortsatt leteaktivitet ikke er interessant. Dette ut fra rent kommersielle hensyn. Interessen for fremtidig virksomhet vil avhenge av en rekke faktorer, slik som den fremtidige utviklingen i den nordlige del av Barentshavet, teknologiske løsninger, oljepris, og sist men ikke minst - hvilke begrensninger miljøhensynet legger på aktiviteten. I denne sammenheng har det derfor heller ikke vært grunnlag for initiativer fra norsk side hva angår aktiviteter på sokkelen ved Svalbard.

Uavhengig av dette spørsmålet må vi som følge av ratifikasjonen av FNs havrettskonvensjon innen 2006, legge fram for Kontinentalsokkelkommisjonen i New York dokumentasjon om den ytre avgrensingen av sokkelen. Dette gjelder der denne strekker seg utover 200 nautiske mil, og der det må foretas en avgrensning mot de store havdyp. Før det kan foretas en endelig fastsettelse av sokkelens yttergrense i disse områdene, må

kommisjonen etterprøve de data som underbygger kravet. Det er på denne bakgrunn innledet en betydelig kartlegging i de aktuelle områder.

En konsekvent hevdelse av norsk suverenitet over øygruppen, korrekt overholdelse av Svalbard-traktaten og kontroll med at denne blir etterlevd, samt bevaring av ro og stabilitet i området, er blant de overordnede

målsettinger for norsk svalbardpolitikk. Hva angår havområdene utenfor Svalbard, er ansvarlig ressursforvaltning og stabilitet satt i høysetet. På alle disse områdene har hovedlinjene i den norske tilnærming ligget fast og vist seg levedyktige. Det blir en viktig oppgave for regjeringen å sikre at dette vil være situasjonen også i tiden som kommer.